

VIITTOMAKIELEN TULKKIEN TOIMINTATAVAT JA
TYÖKOKEMUKSEN VAIKUTUS TYÖELÄMÄTULK-
KAUKSESSA

Antti Horjanheimo
Opinnäytetyö, kevät 2018
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Viittomakielen ja
tulkkauksen koulutus
Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Horjanheimo Antti. Viittomakielen tulkkien toimintatavat sekä työkokemuksen vaikutus työelämätulkkauksessa. Kevät 2018, s.50, 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, miten tulkit toimivat työelämätulkkauksessa ja miten työkokemuksen määrä vaikutti työelämätulkkaukseen. Opinnäytetyössä haluttiin saada tietää, miten tulkit valmistautuvat työelämätulkkaukseen, mitä käytännön muutoksia he tekivät työelämätulkkauksen aikana ja miten kokemuksen määrä vaikutti työelämätulkkauksessa suoriutumiseen.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kahdella eri menetelmällä. Neljä vapaaehtoista tulkkiä kirjoitti päiväkirjaa työelämätulkkauksista. Päiväkirja oli jaoteltu kolmeen teemakysymykseen: minkälaista tulkin valmistautuminen on työelämätulkkaukseen, minkälaisia päätöksiä tulkki tekee tulkkauksen aikana, ja tekeekö tulkki viime hetken valmisteluja nähtyään tulkkauksena ja miten kokemuksen määrä vaikuttaa työelämätulkkauksen sujumiseen. Tämän lisäksi opinnäytetyössä haasteltiin yhtä viittomakielen tulkkiä päiväkirjan teemojen pohjalta.

Tulokset osoittivat, että sekä valmistautuminen että aikaisempi kokemus vaikuttivat tulkkaukseen. Käytännön muutoksissa korostuivat viime hetken valmistautuminen ja tulkkauksenaan liittyvät muutokset.

Avainsanat: viittomakielen tulkkaus, työelämätulkkauksena, valmistautuminen, pragmaattiset adaptaatiot, kokemuksen vaikutus

ABSTRACT

Horjanheimo Antti. Sign language interpreters' procedures and the effect of experience in working life interpreting. Spring 2018, s. 50, 2 attachments. Diaconia University of Applied Sciences. Education of sign language and interpreting, interpreter (UAS).

The object of this thesis was to find out which procedures sign language interpreters tend to act upon and the effect of experience in working life interpreting situations. In this thesis the goal was to find out how interpreters prepare for working life interpreting, which practical adjustments interpreters acted upon while interpreting and how the amount of experience affects interpreters' performance.

The material in this thesis was collected with two different methods. Four sign language interpreters volunteered to write diaries of their working life interpreting situations. The diary had three themed questions: how did you prepare for this working life interpretation, what kinds of decisions did you make while interpreting and did you make any last minute preparations after seeing the interpreting place and finally how did the amount of experience affect the fluency of your interpreting? Also one sign language interpreter was interviewed on the basis of the themes on the diaries.

The results of this thesis show that preparation and earlier experience affected the way interpreters performed. About practical adjustments the most commented themes were last minute preparations and challenges concerning the surroundings where the interpreting took place.

Key words: sign language interpreting, working life interpreting, preparation, practical adjustments, the effects of experience

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 VIITTOMAKIELISET, SUOMALAINEN VIITTOMAKIELI JA VIITTOMAKIELISET TYÖELÄMÄSSÄ.....	7
2.1 Suomalainen viittomakieli	7
2.2 Viittomakieliset työelämässä	8
3 VIITTOMAKIELEN TULKKAUS	9
3.1 Tulkkaus viittomakielelle.....	9
3.2 Simultaanitulkkaus	10
4 VIITTOMAKIELEN TULKIT SUOMESSA, TULKKIEN TOIMINTAOHJEET JA TOIMINTA.....	12
4.1 Viittomakielen tulkkien toimintaohjeet.....	12
4.1.1 Asioimistulkin ammattisäännöstö	12
4.1.2 Viittomakielen tulkkien työolosuhteet	13
4.2 Viittomakielen tulkkaukseen valmistautuminen	14
4.3 Pragmaattinen adaptaatio tulkatessa	15
4.4 Työkokemuksen vaikutus tulkkaukseen	16
5 TYÖELÄMÄN MÄÄRITTELY JA TYÖELÄMÄTULKKAUKSEN ERI MUODOT	18
5.1 Tulkit osana viittomakielisten työelämää	20
5.2 Tutkimus jatkuvan tulkkauksen eduista ja työelämätkkkausn laatuun vaikuttavista tekijöistä.....	20
6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	22
6.1 Tiedonkeruumenetelmän määrittely	22
6.2 Päiväkirjamenetelmä aineistokeruutapana	23
6.2.1 Päiväkirjamenetelmän aineiston analysointi	23
6.2.2 Päiväkirjamenetelmän strukturointiaste	24
6.3 Haastattelu työelämätkkkausista	24

7 PÄIVÄKIRJATEKSTIEN ANALYSOINTI	26
7.1 Työelämätulkkaukseen valmistautumiseen vaikuttavat tekijät.....	26
7.1.2 Ennakkomateriaalin käyttö työelämätulkkaukseen valmistautumisessa	29
7.1.3 Tulkkien asennoituminen työelämätulkkaukseen valmistautumiseen vaikuttavana tekijänä	30
7.2 Käytännön muutokset ja viime hetken valmistautuminen työelämätulkkauksessa	30
7.2.1 Tulkkauksena vaikutus työelämätulkkaukseen ja tulkkiparin rooli	31
7.2.2 Päätöksentekoprosessit ja tulkkauksen tietoinen muuttaminen	34
7.3 Kokemuksen määrän vaikutus työelämätulkkauksessa	35
8 TULKIN HAASTATTELU	39
8.1 Työelämätulkkaukseen valmistautuminen	39
8.2 Käytännön muutokset työelämätulkkauksessa	41
8.3 Kokemuksen vaikutus työelämätulkkauksessa.....	42
9 POHDINTA	45
LÄHTEET.....	46
LIITTEET	49
Liite 1: Päiväkirjan ohjeistus	49
Liite 2: Päiväkirjan teema	50

1 JOHDANTO

Viittomakielen tulkit mahdollistavat tulkkauspalvelun kautta viittomakielisille tasarvoisen osallistumismahdollisuudet työelämäänsä (Silberstein 2013, 5). Työn tekeminen on tärkeää, ja ihminen kasvaa tehdessään työtä. Ihminen haluaa unelmoida, ajatella ja ratkaista ongelmia. Työnteko on osa hyvää elämää; kun ihminen tekee itselleen merkityksellistä työtä, elää ihminen täyttä elämää. (Leiviskä 2011, 170.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, minkälaista työelämäntulkkaus on viittomakielen tulkkien näkökulmasta. Opinnäytetyössä tutkitaan, mitä tulkit tekevät ennen työelämäntulkkausta ja miten he toimivat sen aikana sekä minkälainen vaikutus aikaisemmalla kokemuksella on työelämäntulkkaukseen. Opinnäytetyön tutkimusaineisto on tulkkien kirjoittamat päiväkirjat sekä yhden tulkin haastattelu. Tulkit täyttivät päiväkirjaa kolmen teeman otsikoimana: työelämäntulkkaukseen valmistautuminen, päätöksentekoprosessit tulkkauksen aikana ja kokemuksen vaikutus työelämäntulkkaukseen. Tavoitteena oli, että tulkit täyttäisivät päiväkirjaa kuukauden ajan. Toinen tavoite oli, että tämän kuukauden aikana tulkit tekisivät vähintään viisi työelämäntulkkausta.

Tämän lisäksi opinnäytetyössä haastateltiin yhtä viittomakielen tulkkiä. Haastattelu pohjautui päiväkirjan teemoihin. Haastattelussa saadut vastaukset ovat yhden tulkin kokemus ja mielipide siitä, miten teemojen tulisi toteutua työelämäntulkkauksessa.

Tulkit vaikuttavat työnsä kautta viittomakielisten työelämän sujuvuuteen. Työnteko ja sen sujuvuus ovat aina ajankohtaisia aiheita. Mitä enemmän tulkkien toiminnasta on tietoa, sitä paremmat mahdollisuudet tiedolla on levitä. Kun tieto leviää ja laatu paranee, hyötyvät kaikki.

2 VIITTOMAKIELISET, SUOMALAINEN VIITTOMAKIELI JA VIITTOMAKIELISET TYÖELÄMÄSSÄ

Suomalaiset viittomakieliset eivät ole homogeeninen kieli- ja kulttuuriryhmittymä. Viittomakielinen henkilö voi olla joko täysin kuuro, huonokuuloinen tai kuuleva. Viittomakieliset määrittelevät itsensä kieli- ja kulttuurivähemmistöksi. Viittomakielisten henkilöiden määrää on vaikea arvioida. Viittomakieliset itse arvioivat, että heitä olisi Suomessa 4000–5000 henkilöä. (Kuurojen Liitto 2017.)

2.1 Suomalainen viittomakieli

Suomalainen viittomakieli on kieli samalla tavalla kuin esimerkiksi ruotsin tai suomen kieli. Suomalaisen viittomakielen asema on turvattu Suomen perustuslaissa (Malm & Östman 2000, 9). Viittomakielillä on kuitenkin piirteitä, jotka poikkeavat puhutuista kielistä. Viittomakieli perustuu näköaistin. Viittomakielen visuaalinen kanava tekee mahdolliseksi sen, että viittomakielellä viestin välittäminen toimii yhtäaikaisesti monella eri tasolla. (Tommola 2006, 128.) Viittomakieltä eivät käytä ainoastaan viittomakieliset henkilöt. Kun viittomakielinen tapaa kuulevan ystävän, he ovat tekemisissä viittomakielen kanssa ja viittomakielisen lapsen vanhemmat käyttävät todennäköisesti lapsensa kanssa viittomakieltä. Viittomakielen käyttö ei siis rajoitu ainoastaan viittomakieliseen henkilöön. (Malm & Östman 2000, 12.)

Suomalainen viittomakieli on luonnollinen kieli. Viittomakielessä sanaa vastaava yksikkö on viittoma. Yksittäinen viittoma koostuu neljästä osasta: käsimuodosta, paikasta, liikkeestä ja suunnasta. Viittomakielissä käytetään sormiaakkosia, eli sormitetaan, jos sanalle ei ole viittomaa tai kun kohdataan aikaisemmin tuntematonta erisnimiä. (Kotimaisten kielten keskus, 2014.) Huulio on tärkeä osa viittomakieltä, ja se on tärkeää viittomakielen ymmärtämisen kannalta. Huulion voidaan kuvailla olevan puhutun kielen visuaalinen muoto huulilla. (Tapio 2013, 58.) Viittomakielisen lauseen kerrosteisuus luo oman uniikin ilmeen sen lauseoppiin. Ker-

rosteisuudella ei tarkoiteta vain henkilön pään liikkeitä tai ilmeitä viittoessa. Kerrostuneisuudella tarkoitetaan sitä, kun viittoja rakentaa lauseita yhdistelemällä samanaikaisesti molemmat kädet ilmaisemaan omaa viestiään. Tällöin katsojalle pieneltä näyttävä kokonaisuus saattaa sisältää kokonaisen lauseen verran asiaa. (Rissanen 2000, 149.)

2.2 Viittomakieliset työelämässä

1990-luvun lamavuosien jälkeen viittomakielisten työllisyystilanne on ollut muuta väestöä heikompi. Laman jälkeinen yleinen työllisyyden kasvu ei ole parantanut viittomakielisten työllisyyttä samalla tavoin kuin muun aikuisväestön. Kuulovammaisten nuorten työttömyysasteen on arveltu olevan kaksinkertainen verrattuna koko ikäryhmään. Vuosina 1995–1999 viittomakielisten keskimääräinen työttömyysprosentti oli 28,1. Vuosina 1995-1999 tilastokeskuksen tekemien tilastojen mukaan muun väestön keskimääräinen työttömyysprosentti oli 11,86 %. (Laurinkari & Poutanen 2001, 2.) Viittomakieliset työllistyvät selvästi kantasuomalaista useammin käsityöammatteihin, tehdastyöhön sekä rakennusalalle. Vuonna 2000 tehdyssä viittomakielisten työllisyyskyselyssä 57,5 % vastanneista työskenteli joko teollisessa työssä, koneenhoitajana, kaivos- ja louhintatyöntekijänä tai rakennustyöläisenä. Seuraavaksi eniten viittomakielisiä työntekijöitä oli palveluammateissa (13,6 %). Vähinten viittomakielisiä työllistäneet työt olivat kaupallinen työ (0,4 %) sekä kuljetus ja liikennetyö (1,2 %). Suurin ero muuhun väestöön verraten oli teollisessa työssä. Teollisuuden ala työllisti yli puolet työelämässä olevista viittomakielisistä (57,5 %), muusta työelämässä olevasta väestöstä 21,3 %. Seuraavaksi eniten eroa oli hallinto- ja toimistotyössä. Muusta väestöstä tämä ala työllisti 17,3 %, viittomakielisistä 7,4 %. Kaupallinen työ työllisti muuta väestöä 10,1 %, kun taas viittomakielisiä 0,4 %. Suurin piirtein sama osuus viittomakielisistä ja muusta väestöstä työskenteli maa- ja metsätaloustyössä (viittomakieliset 5,4 %, muu väestö 6,4 %). Tekninen, tieteellinen, lainopillinen, humanistinen tai taiteellinen työ työllisti viittomakielisistä 8,9 %. Loput 5,5 % työskentelivät terveydenhuollon ja sosiaalialan työssä. (Laurinkari & Poutanen 2001, 4-5.)

3 VIITTOMAKIELEN TULKKAUS

Vuonna 2010 tulkkauspalveluiden järjestämisvastuu siirtyi kunnilta Kelalle (Silberstein 2013, 15). Tulkkauspalvelulaki määrittelee henkilöt, joilla on oikeus tulkkauspalveluun. Lain mukaan tulkkauspalveluun ovat oikeutettuja ne henkilöt, joilla ”on kuulonäkövamma, kuulovamma tai puhevamma ja joka vammansa vuoksi tarvitsee tulkkausta työssä käymiseen, opiskeluun, asiointiin, yhteiskunnalliseen osallistumiseen, harrastamiseen tai virkistykseen. Lisäksi edellytyksenä on, että henkilö kykenee ilmaisemaan omaa tahtoaan tulkkauksen avulla ja hänellä on käytössään jokin toimiva kommunikointikeino” (133/2010).

Tulkkausta tapahtuu kommunikaatiotilanteissa, jossa on vähintään kaksi osallistujaa, jotka tarvitsevat välillään tulkkia kommunikoinnin sujumiseksi. Tulkkaus on informaation käsittelyprosessi: tulkkaminen on yleisellä tasolla tiedon vastaanottamista ja sen varastoimista. Yksi osa tulkkamista on asioiden mieleen palauttamiseen liittyvät toiminnot, kuten tietoisuus, ongelmanratkaisu ja ajattelu. (Tommola 2006, 129.)

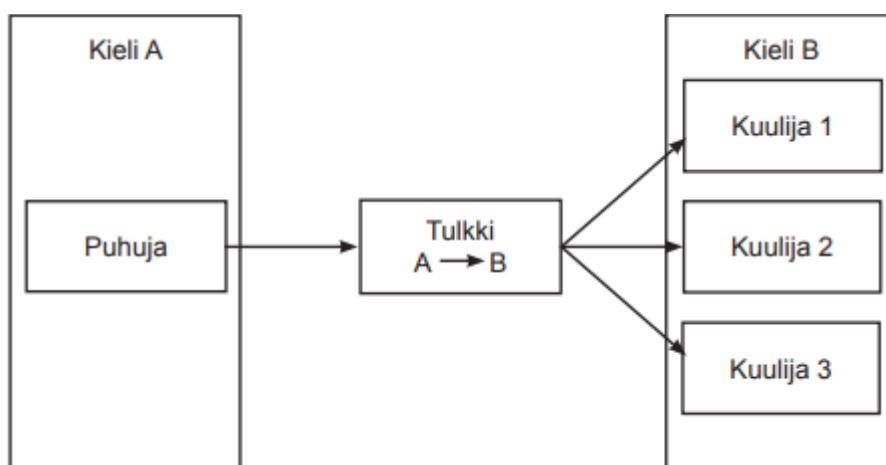
3.1 Tulkkaus viittomakielelle

Viittomakielen tulkkausprosessissa viestinnän kielinä toimivat puhuttu kieli ja viittomakieli. Tulkkaus on usein hetkellistä, eikä sitä yleensä tallenneta. (Hytönen & Rissanen 2006, 23.) Puhuttujen kielten ja viittomakielen tulkkauksen välillä on viestintäkanavaan liittyvä modaliteettiero. Puhuttujen kielten tulkit käsittelevät viestejä, jotka kulkevat kuulo- ja puhekanavassa. Tästä syystä puhuttujen kielten informaatioyksiköt etenevät ajallisesti peräkkäin: niiden voidaan kuvitella kulkevan jatkumona, samaan suuntaan etenevänä viivana. Viittomakielessä kertoja voi viitata aikaisemmin puhumaansa sormen osoituksella ja jatkaa samalla kerrontaa aktiivisella kädellään. Viittomakielen tulkkien laadullisia suoritusvaatimuksia ei voida suoraan verrata puhuttujen kielten tulkkien suoritusvaatimukseen. (Tommola 2006, 128.) Viittomakielen tulkkaus voidaan yleisesti jakaa kahteen eri tulkkaus-

tapaan: konsekutiivitulkkaukseen ja simultaanitulkkaukseen. Konsekutiivitulkkauksessa tulkki odottaa, että puhuja on lopettanut puhumisen, ja aloittaa tulkkaamisen vasta sitten. Viittomakielen tulkkauksessa yleisemmin käytetty tulkkaustapa on simultaanitulkkaus. (Tommola 2006, 128.)

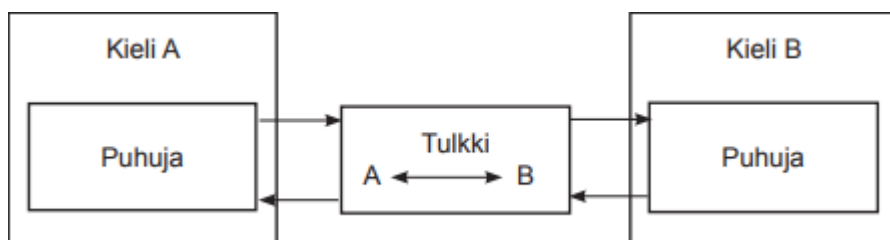
3.2 Simultaanitulkkaus

Simultaanitulkkausta voidaan toteuttaa joko suoraan tai valmistellusti. Simultaanitulkkauksessa tulkki tulkaa samalla kun lähde puhuu tai viittoo. Ennakkotieto auttaa päättelyprosessia erityisesti simultaanitulkkauksessa. Tämä johtuu siitä, että tulkki vastaanottaa viestiä samalla kun hän tulkaa. Simultaanitulkkauksessa tulkki ei voi jäädä odottamaan, että puhuja tai viittoja muodostaa täydellisen lauseen tai argumentin ja tulkata vasta sitten. Jotta tulkki simultaanitulkkauksessa ymmärtäisi mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sen mitä kuulee, on hänellä oltava laaja tietopohja käsiteltävästä asiasta. Samalla kun tulkki työstää viestiä ja tuottaa sen mitä ymmärtää, tulkki myös analysoi ja assosioi seuraavaa viestiä. Simultaanitulkin työn haaste on myös se, ettei hän aina voi itse määrätä työnsä tahtia, vaan tulkin täytyy tulkata lähteen määräämän tahdin mukaan. (Seleskovitch 1994, 110–112.) Simultaanitulkkauksen voi toteuttaa eri tavoilla. Kolme yleisintä ratkaisumallia ovat luentomalli, yhden tulkin neuvottelumalli ja kahden tulkin neuvottelumalli (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 50).

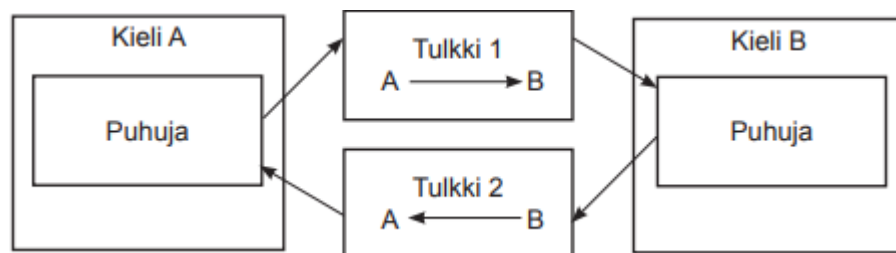
KUVIO 1. Luentomalli (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 50)

Luentomallissa on yksi puhuja, yksi tulkki ja monta kuulijaa. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 50.)

KUVIO 2. Yhden tulkin neuvottelumalli (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 50)

Neuvottelumallissa tulkki tulkkaa kahdella kielellä molempiin suuntiin. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 50.)

KUVIO 3. Kahden tulkin neuvottelumalli (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 50)

Kahden tulkin neuvottelumalli toteutetaan parityönä. Tällöin kumpikin tulkki tulkkaa yhdestä kielestä toiseen, samalla tavalla kuin luentomallissa. (Hynynen, Pyörre & Roslöf 2010, 50.)

4 VIITTOMAKIELEN TULKIT SUOMESSA, TULKKIEN TOIMINTAOHJEET JA TOIMINTA

Suomen Viittomakielen Tulkit ry (SVT) on perustettu vuonna 1982. Se toimii valtakunnallisena viittomakielen tulkkien etujärjestönä. SVT:ssä oli 550 jäsentä tammikuussa 2018. Kaikki jäsenistä eivät toimi tulkkeina tällä hetkellä, osa tekee muita töitä. (Suomen Viittomakielen Tulkit ry, ia.) Viittomakielen työtä määrittää vammaisten henkilöiden tulkkaukspalvelulaki (L133/2010). Tulkausta voidaan lain mukaan järjestää työssä käymiseen, opiskeluun, yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumiseen, asiointiin, virkistykseen sekä harrastamiseen. (Silbertsein 2013, 18.)

4.1 Viittomakielen tulkkien toimintaohjeet

Viittomakielen tulkeilla on yleisiä toimintaohjeita, jotka määräävät tulkkien toimintaa. Tulkkien, jotka ovat rekisteröityneet Kuurojen Liitto ry:n, Kuulonhuoltoliitto ry:n, Suomen Kuurosokeat ry:n tai Suomen Viittomakielen Tulkit ry:n tulkkirekisteriin, on noudatettava ammattisäännöstöä. Ammattisäännöstö koostuu eettisistä ohjeista ja työolosuhteiden laadun takaavasta listasta. (Suomen viittomakielen tulkit ry, ia.)

4.1.1 Asioimistulkin ammattisäännöstö

Viittomakielen tulkkien on noudatettava alan ammattisäännöstöä. On perusteltua poiketa ammattisäännöstöstä vain lain tai poikkeuksellisen yksittäistapauksen nojalla. Suomen Viittomakielen Tulkit ry on hyväksynyt ammattisäännöstön 30.5.2013. (Suomen viittomakielentulkit ry, ia.)

Ammattisäännöstö

1. Tulkillla on salassapitovelvollisuus.
2. Tulkki ei käytä väärin mitään tulkkauksen yhteydessä tietoonsa tullutta.

3. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hän on esteellinen.
4. Tulkki ei ota vastaan toimeksiantoa, johon hänellä ei ole riittävää pätevyyttä.
5. Tulkki valmistautuu tehtäväänsä huolellisesti ja ajoissa.
6. Tulkki tulkaa kattavasti, ei jätä mitään pois eikä lisää mitään asiaankuulumatonta.
7. Tulkki on puolueeton viestinvälittäjä eikä anna tunteidensa, asenteidensa ja mielipiteidensä vaikuttaa työhönsä.
8. Tulkki ei toimi tulkattavien avustajana tai asiamiehenä eikä toimeksiantonsa aikana ole velvollinen hoitamaan muita kuin tulkaustehtäviä.
9. Tulkki käyttäytyy tilanteen ja toimeksiannon vaatimalla tavalla.
10. Tulkki ilmoittaa seikoista, jotka vaikeuttavat oleellisesti tulkausta tulkaustilanteessa.
11. Tulkki ei toimi ammattikuntaansa haittaavalla tavalla.
12. Tulkki kehittää jatkuvasti ammattitaitoaan. (Suomen viittomakielentulkit ry, ia.)

4.1.2 Viittomakielen tulkkien työolosuhteet

Osa viittomakielen tulkin työtä on varmistaa, että työolosuhteet ovat laadukkaat. Työolosuhteet ovat osa laadukasta tulkausta. (Suomen viittomakielentulkit ry, ia.)

Työolosuhteiden laadun takaamiseksi tehty lista:

1. Kuuluvuus ja näkyvyys riittävät.
2. Työolot ovat ergonomisesti tyydyttävät.
3. Tulkkaukselle annetaan riittävästi taukoja.
4. Tulkki tekee etukäteen suullisen tai kirjallisen työsopimuksen tilaajan kanssa sekä tarvittaessa sopii palkasta ja korvauksista työnantajan/palkanmaksajan kanssa.
5. Tulkki selvittää etukäteen työajan pituuden.
6. Tulkin aktiivinen tulkausaika on enintään kuusi tuntia päivässä.
7. Tulkkauksesta aterioiden aikana, tauoilla ja varsinaisen tilaisuuden ulkopuolella sovitaan etukäteen.

8. Samanaikaistulkkauksessa yli kahden tunnin toimeksiannossa tarvitaan kaksi tulkkia. (Suomen viittomakielentulkit ry, ia.)

4.2 Viittomakielen tulkkaukseen valmistautuminen

Valmistautuminen on osa tulkin ammattietiikkaa sekä asiantuntijuutta. Suomen kääntäjien liitto, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto sekä International Association of Conference Interpreters (AIIIC) ovat laatineet tulkkien ammattisäännösten, jossa viitataan tulkin velvollisuuteen valmistautua jokaiseen toimeksiantoon. (Ala-Antti 2003, 72.) Tulkkaukseen valmistautumisella ei tarkoiteta ainoastaan outojen termien ja sanojen tunnistamista ja niille vastineiden etsimistä, eikä yksittäisten sanojen ymmärtäminen ole riittävää valmistautumista. Kokonaisvaltainen ymmärtäminen on tulkkauksen keskiössä. Tulkin on ymmärrettävä, mitä puhuja todella viestillään tarkoittaa. Tämä vaatii tietoa käsiteltävästä aiheesta. Jotta tulkki saa riittävän kattavan määrän taustatietoa tulkattavasta aiheesta, on tulkin hankittava aiheeseen liittyvää materiaalia. Seuraava vaihe on materiaalin käsittely. Materiaalin käsittelyllä tarkoitetaan sitä, että tulkki luo hankitusta materiaalista yleiskuvan selailemalla, ja jakaa näin aineiston kokonaisuuksiin. Valmisteluvaihetta seuraa opiskeluvaihe. Opiskeluvaiheessa tulkki silmäilee aineistoa ja yrittää saada perusteellisen kokonaiskuvan aineiston sisällöstä. (Ala-Antti 2003, 73–77.)

Systemaattisesta valmistautumisesta saattaa olla tulkeille todellista hyötyä, sillä se voi auttaa ongelmakohtien tunnistamisessa. Lisäksi systemaattinen valmistautuminen voi tehostaa ajankäyttöä. Tulkeilla on harvoin aikaa valmistautua toimeksiantoon riittävän perusteellisesti. Ajanpuute korostaa systemaattista valmistautumista ja kykyä omaksua käytettävissä oleva aineisto mahdollisimman nopeasti. (Ala-Antti 2003, 73–77.)

Kun viittomakielinen tilaa tulkin, on tulkin tiedettävä, mihin hän on menossa tulkaamaan, jotta tulkki pystyy valmistautumaan työhön mahdollisimman hyvin. Demersin (Demers 2005, 212) mukaan onnistunut tulkkaus koostuu kahdeksasta osatekijästä:

1. Ensimmäinen yhteydenotto
2. Tehtävään liittyvä tiedonkeruu
3. Tehtävän vastaanottaminen tai kieltäytyminen
4. Valmistautuminen
5. Tilaisuuteen saapuminen
6. Paikalla tapahtuva valmistautuminen
7. Vuorovaikutuksen mahdollistaminen
8. Reflektointi ja raportointi

Listan kahdeksasta kohdasta kaksi liittyy valmistautumiseen ennen tulkkauksilannetta ja yksi valmistautumiseen tulkkauksilanteessa. Tehtävään liittyvä tiedonkeruu (2) sekä tiedonkeruun pohjalta saadun materiaalin avulla valmistautuminen (4) tapahtuvat ennen tilauspaikalle saapumista. Tulkki voi myös tehdä tilauspaikalla viimehetken valmisteluita, jos tulkki huomaa sen tarpeelliseksi (6).

Valmistautuminen on tärkeä osa tulkin työtä, eikä sitä sovi sivuuttaa vetoamalla ajanpuutteeseen tai pitkään ammatilliseen kokemukseen. Ammattitulkin tärkein tehtävä on palvella asiakastaan, eikä se ole mahdollista ilman perusteellista valmistautumista. (Ala-Antti 2003, 77.)

4.3 Pragmaattinen adaptaatio tulkatessa

Kielelliset ongelmat ja niiden käänöskeinot ovat yleensä yksinkertaisia. Vaikeimpia ratkaista ovat pragmaattiset käänös- ja tulkkauksongelmat. Pragmaattiset ongelmat liittyvät vastaanottajan huomiointiin tulkatessa tai kääntäessä. Pragmaattisiin ongelmiin kuuluvat yleensä myös kulttuuriset eroavaisuudet. Tapa- ja konventioerot lähtö- ja tulokulttuurien välillä ovat esimerkki pragmaattisesta ongelmasta. Pragmaattisten ongelmien ratkaisua kutsutaan pragmaattiseksi adaptaatioksi, eli käytännön muutoksiksi. Tällöin sellaiset lähtökielen jaksot tai kohdat, jotka eivät toimi kohdekielellä, muokataan kohdekielelle ja -kulttuurille sopivaksi. (Vehmas-Lehto 1999, 99–100.)

Pragmaattiset adaptaatiot ovat käytännössä lisäyksiä, poistoja, korvauksia ja järjestyksenmuutoksia. Yleisimpiä ovat korvaukset ja lisäykset. Pragmaattisten adaptaatioiden yleisimmät käyttösyöt ovat vastaanottajien taustatiedoissa olevat erot lähtö- ja tulokulttuurien välillä. Taustatietojen määrä vaikuttaa siihen, miten hyvin ihminen ymmärtää viestin. Esimerkiksi ilmaus ”olla kortistossa” voidaan korvata ilmauksella ”olla työtön”. Korvausta yleisempi adaptaation muoto on lisäysten tekeminen. Taustatietoihin liittyy myös alluusioiden kääntäminen. Alluusiolla tarkoitetaan viittauksia lähtökulttuurin tunnettuihin kaunokirjallisiin teoksiin, historiallisiin tapahtumiin, politiikka- sekä kulttuurihahmoihin yms. Tällaisten viittausten ymmärtämiseksi on oltava yhteistä taustatietoa. ”Sinähän olet kuin Jukolan Jussi!” on lainaus monen suomalaisen tuntemasta Seitsemästä veljeksestä. Jos henkilöllä ei ole taustatietoa Seitsemän veljestä -teoksesta, jää lainauksen merkitys pimentoon. (Vehmas-Lehto 1999, 100–104.)

4.4 Työkokemuksen vaikutus tulkkaukseen

Kaikki asiat, jotka olemme aikaisemmin kokeneet, tallentuvat säilömuistiimme. Aikaisemmat kokemuksemme ovat tietoa siitä, mitä olemme jo kokeneet. Elämäkerrallinen muisti on kuvaava termi. Sinne tallentuvat kaikki hankkimamme taidot ja kaikki meille tärkeä opittu tieto jäsentyy yhteen. Esimerkiksi saamamme tieto sanojen merkityksistä, ilmausten tuottamiseen tarvittavat kielen säännöt ja eri elämänalueita koskevien tietojen sisällöt ovat säilömuistissamme. Ennakkotiedot ja aikaisemmat kokemukset vaikuttavat muistin toimintaan. Tulkkauksen yhteydessä paljon puhuttu aihe on ennakkotiedon merkitys. Mitä tarkempi tietorakenne tulkilla on säilömuistissaan tai mitä perusteellisempi tulkin tietopohja on työkielen ominaisuuksista, sitä paremmin muisti toimii tulkkaustilanteessa. (Tomola 2006, 133–134.) Taustatietojen vaikutus näkyy tulkkauksessa siten, että tulkilla on ennakkotietoa asiakkaastaan. Ennakkotieto siitä, mitä asiakas jo tietää tai ei tiedä, vaikuttaa tulkkausratkaisuihin. (Jyväskylän yliopisto 2014.)

Viittomakielen tulkille kertyy tietoa työyhteisöstä ja sen prosesseista, jos tulkki käy säännöllisesti samassa paikassa tulkkaamassa (Silbertsein 2013, 49). Tällöin tulkki oppii asiakkaan tavoitteista, kommunikaatiotavasta ja -mielityksistä.

Säännöllinen tulkkaus parantaa tulkin ja viittomakielisen henkilön välistä yhteisymmärrystä ja luottamusta. Kun yhteisymmärrys ja luottamus on saavutettu, paranee tulkkauksen laatu. Tulkki, joka tekee säännöllisesti samaa työelämätkaukausta, ymmärtää ja ennakoii viittomakielistä. (Miner 2015, 197.) Samalla työpaikalla tulkattujen tilausten määrä vaikuttaa tulkkauksen laatuun. Tulkille on tärkeää tietää, minkälaista kieltä työpaikalla käytetään ja minkälaisia erityispiirteitä työpaikassa on. Mitä enemmän tulkilla on työkokemustakokemusta ja tietoa työpaikasta, sitä enemmän on valmista tietoa, jota tulikki voi käyttää hyödykseen. (Jyväskylän yliopisto, 2014.)

5 TYÖELÄMÄN MÄÄRITTELY JA TYÖELÄMÄTULKKAUKSEN ERI MUODOT

Työlle on monia eri määritelmiä. Työllä voidaan tarkoittaa palkkatyötä tai yrittämistä, mutta myös työtä, joka ei ole markkinamekanismin välittämää: esimerkiksi vapaaehtoistyö. Markkinamekanismin välittämää palkkatyötä kutsutaan formaaliksi työksi. Formaalityöllä tarkoitetaan kaikkea sitä lain ja sopimuksin säänneltyä työtä, jota tehdään rahallista korvausta vastaan (Koistinen 2014, 87-89.) Yleisimmät formaalin palkkatyön muodot ovat palkkatyö julkisella sektorilla ja yrittäjyys. Formaali työ voi myös olla palkatonta. Esimerkiksi kolmannen sektorin palkaton kriisityö on formaalia, mutta palkatonta työtä. (Koistinen 2014, 90.) Informaalityöllä tarkoitetaan sitä työtä, joka tapahtuu yksilöiden ja instituutioiden välisenä ilman työnantajan ja työntekijän välistä työoikeudellista sopimusta, jossa palkitseminen tapahtuu hyödykkeiden vaihdon, solidaarisuuden, ystävyuden ja myötätunnon muodossa. Sopimukset ovat avoimia ja ne solmitaan aina vain osapuolten kesken. (Koistinen 2014, 89.)

Sekä palkkatyö että palkaton työ voidaan jakaa kolmeen määritelmään. Palkkatyöhön sisältyy kaksi julkista määritelmää sekä yksi yksityinen määritelmä. Palkkatyön ensimmäiseen julkiseen määritelmään kuuluu se julkinen työ, jota työntekijät tekevät julkisella, yksityisellä ja kolmannella sektorilla. Toinen palkkatyön julkinen määritelmä pitää sisällään epävirallisen talouden piirissä tehdyn työn. Tällaista työtä on esimerkiksi palkallinen naapurin lastenhoito. Palkkatyön yksityinen määritelmä pitää sisällään kotitalouksissa ja perheiden sisällä tehdyn työn. Esimerkkinä palkallinen lastenhoito perheen sisällä. (Koistinen 2014, 90.)

Palkattoman työn määritelmistä yksi on formaalia työtä ja kaksi informaalia. Formaalityöllä palkattomalla työllä tarkoitetaan julkisella, yksityisellä tai kolmannella sektorilla tehtävää palkatonta työtä. Informaali palkaton työ tarkoittaa epävirallista palkatonta työtä: esimerkiksi vapaaehtoistyö järjestöissä ja julkisissa organisaatioissa. Toinen informaalin palkattoman työn määritelmä on palkaton työ yksityisissä kotitalouksissa: palkaton iäkkään tai sairaan sukulaisen hoito. Formaalityössä

työssä työntekijän oikeudet ja velvollisuudet on merkitty lakeihin ja työehtosopimuksiin. Informaalissa työssä työntekijällä ja työnantajalla on keskinäinen sopimus. (Koistinen 2014, 89.)

Elinkeinoelämän valtuuskunnan tekemässä arvo- ja asennetutkimuksessa on selvitetty, mitä työ merkitsee suomalaisille. Yli puolet (55 %) suomalaisista kokee, että työ merkitsee heille suurimmassa määrin vain tapaa hankkia toimeentulo. Lähes puolet ilmoittaa (47 %), että työ on heille tapa rahoittaa muita aktiviteetteja. On loogista, että työstä saatava korvaus on merkittävä osa sen miellekyyttä. Ammatillinen kehittyminen ja osaamispääoman kartuttaminen olivat tärkeitä 52 % suomalaisista. Onnistumisen kokemukset olivat merkityksellisiä joka kolmannen (33 %) työssä. 24 % koki työn olevan vain osa arjen rutiinia. Yhteiskunnallinen ja sosiaalinen aspekti työnteossa koettiin myös tärkeäksi: lähes puolet vastanneista (47 %) korostivat työelämässä ihmis- ja ystävyysuhteet merkityksellisiksi ja hie-man yli kolmannes vastaajista (36 %) koki työnteon olevan yhteiskunnallinen vastuu. (Haavisto 2010, 34-36.)

Työ mahdollistaa itse työn tekemisen, ja pitää sisällään haastavuuden, luovuuden, oppimisen sekä mahdollisuuden toteuttaa itseään, itsenäisyyden sekä mahdollisuuden voimaantua. Työ on useimmille meistä välttämätöntä: tarvitsemme töitä, jotta tulisimme taloudellisesti toimeen. Työ vaikuttaa identiteettiimme, luo mahdollisuuksia saavutuksille, ja sen kautta meillä on myös paikka laajemmassa yhteisössä. Lisäksi työ antaa meille mahdollisuuden kokemuksiin ja tunteisiin, kuten iloon, vireyteen ja tyytyväisyyteen, mutta myös pettymysten ja epätoivon kokemiseen. (Leiviskä 2011, 115.)

Tulkit ovat suomalaisille viittomakielisille tärkeä väline tasa-arvoiseen työelämään osallistumiseen (Silberstein 2013, 5). Työelämässä tapahtuva työelämä-tulkkaus toteutuu yleensä viittomakielisten työpaikoilla. Tulkkaus voi toteutua myös muussa ympäristössä, jossa tulkkiä käyttävä henkilö suorittaa työtehtävää. Usein työelämä- ja työpaikkatulkkausta käytetään synonyymeinä. Vakiintunutta termistöä ja tapaa puhua työelämä-tulkkauksesta ei vielä ole. Muualla kuin työpaikalla tapahtuva työelämä-tulkkaustilanteita ovat esimerkiksi koulutukset, tiedottamistilaisuudet ja työpaikan virkistämistilaisuudet. (Silberstein 2013, 17.)

5.1 Tulkit osana viittomakielisten työelämää

Mikrokulttuuri (microculture) on pieni kulttuurinen ryhmä suuremman ryhmän sisällä. Mikrokulttuuri ei ole sama asia kuin alakulttuuri (subculture), koska mikrokulttuuri ei määrittele ihmisen tapaa elää. Esimerkkejä mikrokulttuureista ovat harrastukset tai ammattiryhmät. Kun ihminen on töissä, hän on tietyn mikrokulttuurin jäsen. Myös tulkki on osa tätä mikrokulttuuria. Mikrokulttuurin jäsen kuuluu samalla suurempaan kulttuuriryhmään ja pitäytyy sen kulttuurissa ja kielessä. Kuitenkin mikrokulttuurin jäsenellä on sisäpiirin tietoa omasta mikrokulttuuristaan ja sen erityissanastosta. Mikrokulttuurin sisällä ihmisillä on yhteinen tietopohja sen erityispiirteistä. (Miner 2015, 199.) Nykyään viittomakielisten henkilöiden ammattien kirjo on laaja. Työelämätulkkaukset voi tapahtua missä tahansa ympäristössä, jossa viittomakielinen tulkin käyttäjä suorittaa työtehtävää. (Silberstein 2013, 17.) Ihmiset muodostavat keskenään suhteita työelämässä. Tästä syystä ei ole yllättävää, että työpaikalla säännöllisesti tulkaava tulkki ja viittomakielinen henkilö tuntevat toisensa. (Miner 2015, 196.)

5.2 Tutkimus jatkuvan tulkkauksen eduista ja työelämätulkkauksen laatuun vaikuttavista tekijöistä.

Anette Miner (Miner 2015) on tutkinut, mitkä tekijät vaikuttavat työelämätulkkauksessa tulkkauksen laatuun. Tutkimuksessa haastateltiin sekä tulkkeja että viittomakielisiä henkilöitä. Haastateltavat viittomakieliset henkilöt käyttivät jatkuvasti samoja työelämätulkkauksia ja tulkit toimivat jatkuvasti työelämätulkkina samoille viittomakielisille henkilöille.

Ensimmäinen tulkkauksen laatuun vaikuttavista tekijöistä oli tilannelähtöiset muuttajat. Tilannelähtöisillä muuttajilla tarkoitettiin sitä, minkälaista työtä viittomakielinen henkilö teki ja sitä, minkälainen status viittomakielisellä oli työpaikalla. (Miner 2015, 202.) Tutkimuksessa huomattiin, että kieliympäristöllä oli vaikutusta

tulkkaamiseen: viittomakieliselle henkilölle tulkkaaminen kuulevassa ympäristössä vaati tulkilta erilaisia asioita kuin kuulevalle henkilölle tulkkaaminen viittomakielisessä ympäristössä.

Toinen laatuun vaikuttava tekijä oli tulkin kyky helpottaa viittomakielisen henkilön ja muiden työntekijöiden välisiä suhteita. (Miner 2015, 202.) Sekä viittomakieliset että tulkit pitivät tärkeänä viittomakielisen henkilön suhdetta muihin työntekijöihin. Tulkkien rooli työpaikalla sekä suhteiden ylläpitäjänä, että uusien suhteiden luoja- jana oli suuri, koska suhteet perustuvat vahvasti kommunikointiin. (Miner 2015, 204.)

Kolmas tulkkaukseen vaikuttava tekijä oli tulkin kyky luoda viittomakielisen henkilön ja muiden työntekijöiden välille saumatonta vuorovaikutusta. Saumattomalla vuorovaikutuksella tarkoitettiin tässä tutkimuksessa tulkin kykyä luoda vaivattomia vuorovaikutussuhteita viittomakielisen ja muun henkilökunnan välille, sekä tulkin kykyä tehdä tulkin ja viittomakielisen henkilön yhteisyydestä mahdollisimman helppoa. Tutkimuksessa tulkit huomauttivat, että saumattomuus oli sen tulosta, että tulkit olivat työskennelleet saman viittomakielisen henkilön kanssa pitkään. (Miner 2015, 205-206.)

6 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada lisätietoa viittomakielentulkkiensa toimintata-voista sekä siitä, miten kokemuksen määrän vaikuttaa työelämäntulkkaukseen. Opinnäytetyössä tarkastellaan kolmea tutkimuskysymystä:

1. Minkälaista tulkin valmistautuminen on työelämäntulkkaukseen?
2. Minkälaisia päätöksiä tulkki tekee tulkkaamisen aikana, ja tekeekö tulkki viime-
hetken valmisteluja nähtyään tulkkaustilan?
3. Miten kokemuksen määrä vaikuttaa työelämäntulkkaamisen sujumiseen?

Usein tulkit itse ovat ainoita, jotka pystyvät kommentoimaan esimerkiksi valmistautumisen vaikutuksia tulkkaamiseen. On tärkeää, että tulkit pääsevät kertomaan valmistautumisesta, päätöksenteosta ja kokemuksen vaikutuksista. Kun tulkkiopiskelijat ja vastavalmistuneet tulkit saavat tietoa työelämäntulkkaamiseen liittyvästä valmistautumisesta, päätöksentekoprosesseista ja kokemuksen vaikutuksesta, he ovat paremmin varautuneita työelämän haasteisiin. Tarkoituksena oli saada mahdollisimman tarkkaa tietoa. Vastausten pituutta ei rajoitettu, joten tulkit saivat mahdollisuuden vastata niin kattavasti kuin halusivat.

6.1 Tiedonkeruumenetelmän määrittely

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmä on päiväkirjamenetelmä. Päiväkirjamenetelmä kuuluu kvalitatiivisiin tutkimusmenetelmiin. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvantaminen. Tyypillinen kvalitatiivisen tutkimuksen piirre on, että siinä pyritään kuvaamaan kohdetta mahdollisimman laajasti. Kvalitatiivisissa tutkimuksissa ihminen on usein tiedonkeruun väline. Lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan aineiston yksityiskohtainen tarkkailu. Laadullisten metodien tiedonhankintakeinot painottavat sitä, että tutkittavien näkökulma ja ääni kuuluvat. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 160-164.)

6.2 Päiväkirjamenetelmä aineistokeruutapana

Päiväkirjamenetelmässä aineistonkeruutapa on lomakehaastattelu. Lomakehaastattelussa haastattelu toteutetaan lomaketta apuna käyttäen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 203.) Päiväkirjamenetelmässä kysymysten muotoilu on avointa. Avoimet kysymykset mahdollistavat sen, että vastaajat saavat ilmaista itseään omin sanoin. Avoimet kysymykset eivät ehdota vastauksia. Koska vastaajat ilmaisevat itseään omin sanoin, vastaukset osoittavat vastaajan tietämyksen aiheesta. Omin sanoin vastaaminen osoittaa myös sen, mikä on keskeistä ja tärkeää vastaajien ajattelussa. Avoimet kysymykset antavat mahdollisuuden havainnoida vastaajien motivaatioon liittyviä asioita sekä vastaajien viitekehyksen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 196.)

Kun muistelemme asioiden tapahtumia, olemme alttiita muistivääristymille. Asioiden kirjaaminen päiväkirjaan mahdollisimman nopeasti tulkkauksen päätyttyä pienentää unohtamisen ja väärinmuistamisen vaikutuksia. (Malinen, Rönkä, Lämsä, Sevón, Poikonen & Kinnunen 2009, 252.)

6.2.1 Päiväkirjamenetelmän aineiston analysointi

Päiväkirjamenetelmä tuottaa aineistoa, jossa samoja teemoja on kysytty samoilta ihmisiltä useaan kertaan. Tämä erityispiirre tuo omat haasteensa aineiston analysointiin. Koska aineistoa on mitattu toistokyselyinä, ei vastauksia ei voida pitää toisista vastauksista riippumattomina. Toiseksi, ajallisesti toisiaan lähellä olevat vastaukset ovat usein keskenään samankaltaisempia, kun taas ajallisesti toisistaan kauempana olevat vastaukset poikkeavat toisistaan. (Malinen, Rönkä, Lämsä, Sevón, Poikonen & Kinnunen 2009, 253.) Tässä opinnäytetyössä päiväkirjat analysoidaan teemoitettujen otsikoiden mukaan.

6.2.2 Päiväkirjamenetelmän strukturointiaste

Aineistonkeruutavat poikkeavat toisistaan strukturoinnin asteella sekä tutkittavan henkilön asemalla. Kyse on siitä, miten tiukasti tiedonkeruu on ohjeistettu ja miten vapaasti tutkittava henkilö voi toimia. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 189.) Päiväkirjamenetelmässä tiedonkeruun strukturointiaste on matala, koska kysymyksiin voi vastata monella eri tapaa. Tutkittavan henkilön vastauksia ei rajoitettu. Toinen syy strukturointiasteen mataluuteen on se, että tutkittavan henkilön toimintaa ei rajoitettu vastaustilanteessa. Tulkeille lähetetyssä päiväkirjaohjeituksessa kehoitettiin, että tulkit kirjoittaisivat päiväkirjaansa mahdollisimman pian työelämätulkkauksen jälkeen. Kehotuksen toteutumista ei kuitenkaan valvottu. Tulkit täyttivät päiväkirjaa yksin, joten opinnäytetyön tekijä ei vaikuttanut päiväkirjan kirjoittamiseen.

6.3 Haastattelu työelämätulkkauksista

Sen lisäksi, että opinnäytetyössä pyydettiin tulkkveja kirjoittamaan päiväkirjaa toteutuneista työelämätulkkauksista, haastateltiin opinnäytetyössä yhtä viittomaikielen tulkkia. Haastattelu on tiedonkeruun menetelmä, jossa ollaan vuorovaikutuksessa tutkittavan henkilön kanssa. Haastattelun suuri etu on se, että siinä työn tekijä voi omalla toiminnallaan vaikuttaa tiedonsaantiin. Toinen haastattelun etu on tiedonkeruun joustavuus: haastateltavaan on mahdollista olla yhteydessä myöhemmin, jos esimerkiksi aineiston täydentäminen on tarpeen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 204-206.)

Tiedonkeruumenetelmänä haastattelu ei ole ongelmaton. Haastattelut vievät aikaa: haastattelun teko ja suunnittelu vaativat huolellista valmistautumista. Haastatteluissa on myös mahdollisuus virhelähteisiin. Virhelähteen syitä voivat olla joko haastattelija, haastateltava tai tilanne kokonaisuutena: haastateltava saattaa kokea haastattelun uhkaavaksi tai tilanteen pelottavaksi. Jos haastateltava kokee tilanteen epämiellyttäväksi tai itseään uhkaavaksi, voidaan vastausten luotettavuus asettaa kyseenalaiseksi. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 206.)

Tässä opinnäytetyössä on käytetty haastattelua aineistonkeruumenetelmänä, koska haastattelun avulla voidaan myös selventää saatavia vastauksia ja syventää saatua tietoa (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 205). Haastattelun tavoitteena oli saada lisätietoa siitä, miten päiväkirjan teemat toteutuvat työelämätilanteissa. Haastateltava tulkki ei ollut sidottu muiden tutkittavien tulkkien tavoin tiettyyn ajanjaksoon ja siinä tapahtuviin tulkkauksiin, vaan pystyi kertomaan kokemuksistaan koko tulkkauransa ajalta.

Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun yhdistelmä. Teemahaastattelussa on yleistä, että haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997, 208.) Teemahaastattelu on haastattelumenetelmänä puolistrukturoitu. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu koska sen aihepiirit ja teemat ovat etukäteen tiedossa, mutta menetelmästä puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys. Teemahaastattelu kohdentuu aina tiettyihin teemoihin. (Hirsijärvi & Hurme 1982, 35-36.) Teemahaastattelulla on tiettyjä keskeisiä piirteitä. On tärkeää, että haastateltava saa ilmaista kaikki haluamansa näkökulmat. Haastattelun tulisi myös auttaa haastateltavaa kuvaamaan tutkittavan ilmiön affektiivisia ja kognitiivisia merkityksiä. Kolmanneksi teemahaastattelussa tulee huomioida henkilökohtainen konteksti. Haastateltavien ominaisuudet ja aikaisemmat kokemukset tulee selvittää haastattelussa, koska ne määräävät minkälaisia merkityksiä haastateltava antaa ilmiölle. (Hirsijärvi & Hurme 1982, 36.)

7 PÄIVÄKIRJATEKSTIEN ANALYSOINTI

Päiväkirjoja täytti kolme naispuolista viittomakielen tulkkia ja yksi miespuolinen viittomakielen tulkki. Tulkkien iät vaihtelivat ikävuosien 25 ja 42 välillä. Kahdelle tulkeista työkokemusta oli kerääntynyt yhden vuoden ajalta, mikä oli vähiten vastanneiden kesken. Yksi vastaajista oli toiminut kahden ja puolen vuoden ajan tulkkina. Vastaajista kokenein oli toiminut tulkkina 16 vuoden ajan. Vastaajien keskimääräinen työelämätulkkauksen määrä vaihteli paljon. Yksi vastaajista ilmoitti tulkkauksia olevan kuukaudessa keskimäärin viidestä kymmeneen. Toiseksi vähiten työelämätulkkauksia tekevä ilmoitti tilauksia tulevan keskimäärin viisi kuukaudessa, mutta ilmoitti kuitenkin määrän vaihtelevan paljon. Vähiten työelämätulkkauksia tehnyt tulkki ilmoitti tekevänsä keskimäärin kuukaudessa joitakin tunteja työelämätulkkauksia.

7.1 Työelämätulkkaukseen valmistautumiseen vaikuttavat tekijät

Kolme teemaa, jotka toistuivat työelämätulkkaukseen valmistautumiseen vaikuttavina tekijöinä, olivat aiheen, asiakkaan ja tilauspaikan tuttuus. Mitä tutumpia aihe, asiakas ja tilauspaikka olivat, sitä vähemmän valmistutumista työelämätulkkauksessa tapahtui.

Mies, työkokemusta 1v.

Tutun asiakkaan kanssa keikkoja oli yhteensä 5, joista mikään ei vaatinut oikeastaan kummoisempaa valmistautumista, koska olin ollut siellä jo aikaisemmin tulkkaamassa ja keikan luonto oli sellainen, ettei tulkattavaa ollut kamalan paljoa. Näihin työelämätulkkauksiin melkein ainoa valmistautumiseni on aamulla ikkunasta ulos katsominen, jotta tiedän, minkälaiset vaatteet laitan päälle, koska asiakkaan työ on enimmäkseen ulkona.

Nainen, työkokemusta 1v.

...Tiedän kuitenkin, että paikka itsessään on suuri, enkä tiedä varmuudella missä päin asiakas tavataan. Varaudun siis sillä tavalla menemään tulkkauspaikalle hyvissä ajoin, jotta ehdin kyselemään. Tilaustietoihin on merkitty silloisen kerran aihe. Aihe on laaja, mutta

melko helppo. Valmistaudun miettimällä valmiiksi skeemoja, eli mielleyhtymiä annetusta aiheesta. Mietin yleisesti, miten ja millaista tulkkausta tarvitaan.

Molemmat tulkit ovat aloittaneet työt noin vuosi sitten. Miestulkin tilaus oli tuttu, ja tulkkauksia samalle asiakkaalle samaan paikkaan kertyi kuukauden aikana viisi. Koska asiakas ja tilanne olivat tuttuja, ainoa käytännön valmistautuminen oli tarkistaa, että vaatteet olivat sopivat.

Naistulkki valmistautui varaamalla itselleen enemmän aikaa, koska ei ole käynyt kyseisessä työelämätkkautuksessa ennen. Asiakas oli tuttu. Vaikka tulkki ei ollut käynyt kyseisessä työelämätkkautuksessa aikaisemmin, oli aihe hänelle kuitenkin tuttu, ”*melko helppo*”. Etukäteen ajattelemalla aiheeseen liittyviä mielleyhtymiä tulkki palauttaa mieleensä tarpeellista tietoa. Tulkki pohtii myös, minkälaista tulkkausta tilauksessa tarvitaan.

Kun naistulkki seuraavan kerran meni samaan työelämätilaukseen tulkkaamaan, oli valmistautumisessakin tapahtunut muutos:

Nainen, työkokemusta 1v.

Uusi tilaus samaan paikkaan kuin tilaus 1. Tällä kertaa tilaukseen valmistautuminen ei eroa lainkaan tavallisesta asioimistulkkauksesta.

Kolmas työelämätkkaus tulee taas uuteen paikkaan. Asiakas on entuudestaan tuntematon:

Nainen, työkokemusta 1v.

Työelämätkkaus paikka on minulle taas uusi paikka. Tällä kertaa sekä asiakas että tulkkauspaikka ovat minulle uusia. Googlettelen läpi mitä kyseisessä työpaikassa tehdään, minkä alan sanastoa siellä mahdollisesti tarvittaisiin. Tilauksen lisätiedoissa kerrotaan, että sillä kerralla käydään läpi kyselyä. Kertaan teemallisesti ja sanastollisesti kyselyyn liittyviä asioita.

Neljännessä työelämätkkautuksessa asiakas ja paikka ovat entuudestaan tuttuja:

Nainen, työkokemusta 1v.

Asiakas ja paikka ovat tuttuja minulle, joten en valmistaudu tilaukseen juurikaan. Mietin matkalla mitä tilauksessa on viime kerralla tehty ja mahdollisia jatkovaiheita siihen.

Yksi päiväkirjaa kirjoittaneista tulkeista oli ollut alalla hieman pidempään, mutta aiheen tuttuus vaikutti valmistautumiseen samalla tavalla:

Nainen, kokemusta 2,5 v.

En oikeastaan valmistautunut mitenkään. Kyseessä oli syksyn ensimmäinen luentomainen tiedotustilaisuus työpaikan henkilökunnalle, ja aiemmin kun olen samantyyllisissä tilauksissa ollut, asiat ovat usein melko samoja.

Kun tilausten aiheet olivat ennalta tuntemattomampia, tulkki valmistautui enemmän:

Nainen, kokemusta 2,5 v.

Tilautiedoissa luki, että asiakas menee tutustumaan uuteen työpaikkaan, johon hänet on jo valittu. Kyseessä oli ravintola-ala, joten selvitin sanastoa etukäteen googlailemalla.

Tilaus oli työnohjausta. Googletin työnohjauksesta yleisesti, millaisia asioita saattaa tulla vastaan. Terminologista valmistautumista en tehnyt paljoakaan. Kommenttina vielä, että aina viimeistään ajaessa keikkapaikalle miettii, mitä termistöä mahtaa tulla ja millainen keikkapaikka on, joten henkistä valmistautumista on joka keikalle mentäessä.

Aiheen ja asiakkaan tuttuus tai tuntemattomuus vaikuttivat myös kokeneimman tulkin valmistautumiseen:

Nainen, työkokemusta 16v.

Tilaus työpaikan palaveriin saapui samana aikana. Tilauksesta kävi selville yrityksen nimi ja kokouksen aiheita. Minulla oli onneksi aikaa käydä yrityksen kotisivuilla, jotta sain vähän lisätietoja yrityksestä.

Samana työelämätkkautuksen asiakas ei ollut tulkille entuudestaan tuttu:

Facebook on hyvä apu uuden asiakkaan kohdalla. Nyt tiesimme asiakkaan ulkonäöltä.

Myös muiden osallistujien tuttuus vaikutti valmistautumiseen:

Nainen, työkokemusta 16v.

Tämä tulkkaus tuli minun kalenteriin jo edellisellä viikolla, joten yllätyksiä ei ollut. Tilauksen lisätiedoissa oli kokouksen esityslista ja osa osallistujista, joten tiesin melko hyvin mihin olin menossa. Suurin osa osallistujista oli myös minulle entuudestaan tuttuja.

7.1.2 Ennakkomateriaalin käyttö työelämätkkukseen valmistautumisessa

Neljästä tulkista kaksi kertoi käyttäneensä muuta kuin tilaustiedoissa ollutta etukäteismateriaalia hyödykseen. Tulkit, jotka hyödynsivät tilaustiedon lisäksi muuta materiaalia, olivat kokeneimmat tulkit:

Nainen, työkokemus 16v.

Valmistautumismateriaaliksi sain edellisenä päivänä tiiviin taustamuistion asiakokonaisuudesta. Dokumentti auttoi minua hahmottamaan, minkä kokonaisuuden osasta oli kyse ja mitkä vierailijoiden tavoitteet kokoukselle olivat”

Nainen, työkokemusta 2,5v

”Valmistauduin huolella, koska tiesin että on paljon spiikkausta tiedossa. Tulkkiparin kanssa olimme yhteydessä asiakkaaseen etukäteen, jotta saisimme mahdollisimman paljon materiaalia etukäteen. Kyseessä oli ikään kuin opetustilanne, joten siksi tulkkiparin kanssa halusimme varmistaa etukäteen, että osaamme kaikki termit oikein.

Etukäteismateriaalin saamista ei pidetty aina tarpeellisena:

Nainen, työkokemusta 2,5v

Paikalla oli taas myös tulkkipari, eikä meistä kumpikaan kokenut, että olisimme tarvinneet etukäteismateriaalia tilaukseen.

Saattaa olla, että kokeneemmat tulkit ovat saaneet työelämätulkkaukseen haastavampia tilauksia kuin vuoden alalla olleet tulkit. Tämä saattaa olla ennakkomateriaalin käyttämiseen vaikuttava tekijä.

7.1.3 Tulkkien asennoituminen työelämätulkkaukseen valmistautumiseen vaikuttavana tekijänä

Tulkit pitivät työelämätulkkauksen onnistumista tärkeänä. Tulkit kokivat vastuuta siitä, etteivät tulkkauksivirheet tai terminologian puute annan asiakkaasta työkavereille tai pomolle väärää kuvaa:

Nainen, työkokemusta 1v

Asenoidun työelämätulkkauksiin tietyllä tavalla vakavammin kuin perusasioimistulkkauksiin. Työelämätulkkauksessa kuitenkin asiakkaan osaaminen ja taito tulee ilmi tulkin välityksellä, joten pyrin mahdollisimman huolelliseen ja virheettömään tulkkaukseen.

Nainen, työkokemusta 2,5v.

Selvitin sanastoa etukäteen googlailemalla...Mietin, että koska asiakas tapaa ehkä ensimmäistä kertaa pomonsa/työkavereitaan, halusin, ettei tulkin termien puute anna kuvaa ammattitaidottomasta työntekijästä

7.2 Käytännön muutokset ja viime hetken valmistautuminen työelämätulkkauksessa

Päiväkirjaa kirjoittaneille tulkeille saattoi olla helpompaa huomioida viimehetken valmisteluita ja esimerkiksi tilan vaikutuksista tulkkaukseen, kuin kuvailla päätöksentekoprosesseja ja kertoa käytännön muutoksista itse tulkkauksessa. Tulkit kirjoittivat viimehetken valmisteluista ja tulkkauksiltaan vaikutuksista huomattavasti enemmän. Kaksi tulkeista kirjoittivat, että eivät *tietoisesti*, tai *ainakaan tietoisesti*, tehneet viimehetken päätöksiä tai muuttaneet tulkkauksitapaa tietyissä tilanteissa. On huomioon arvoista, että tulkkiensa saattoi olla vaikeaa havainnoida, minkälaisia päätöksentekoprosesseja he kävivät läpi tulkkauksen aikana.

Koska tarkkaavaisuuden kohdentaminen on luonteeltaan rajattua, tarkkaavaisuuden kohdentaminen vaikuttaa siihen, miten ihminen suoriutuu käsillä olevasta tehtävästä. Optimaalinen tehtävästä suoriutuminen saattaa vaatia sen, että tarkkaavaisuutta ei suunnata tasapuolisesti kaikkiin tehtävän osa-alueisiin, vaan se rajataan tiettyihin osa-alueisiin. (Johnson & Proctor 2004, 164.)

Mies, työkokemusta 1v.

...mutta muuten en tietoisesti ainakaan tehnyt mitään viime hetken päätöksiä.

Nainen, työkokemusta 2,5v.

En muuttanut tulkkaustapaani ainakaan tietoisesti.

7.2.1 Tulkkaustilan vaikutus työelämätulkkaukseen ja tulkkiparin rooli

Tulkkaustilaan liittyvät päätökset toistuvat usein 2,5 vuotta työskennelleen nais-tulkin päiväkirjassa

Nainen, työkokemusta 2,5v.

Tällä kertaa ei paikan päällä tarvinnut tehdä muita valmisteluja kuin katsoa, että paikka on sopiva: tulkkien ja kuuron asiakkaan näköyhteys ja sopiva kuuluvuus kuulevalle yleisölle. Tila oli sen verran pieni, ettei mikrofoneja tarvittu.

Paikanpäälle mentyäni katsoin taas sopivan paikan, jossa olla.

Tilaus oli melko haastava, koska kiertelimme paljon, emmekä pysyneet paikoillamme. Tällaisessa tilanteessa tulkin pitää jatkuvasti etsiä sopivaa paikkaa, jotta näkyvyys ja kuuluvuus säilyisivät. Joskus asiakkaat saattavat mennä tutustumaan pieneen tilaan, jonne tulkki ei mahdu, ja silloin pitää yrittää kuunnella ja tulkata konsekutiivisti. Kun myöhemmin päästään yhteiseen tilaan, jossa on tilaa enemmän. Tässä tilauksessa kävi juuri näin parikin kertaa, ja asiakkaalle sopi, että tulkki tulkkaa kerrotut asiat myöhemmin.

Tila oli melko haastava, sillä se oli todella pieni ja kaikki työntekijät osallistuivat koulutukseen. Löysimme kuitenkin paikat, jossa näkyvyys ja kuuluvuus olivat sopivat.

Tulkki varmisti ennen tilanteen alkua, että asiakkaan ja tulkin näköyhteys on mahdollinen ja että tulkki kuulee riittävän hyvin. Kun tulkkaustila oli liian haastava, päätti tulkki toteuttaa tulkkauksen konsekutiivitulkkauksena, jota käytetään työelämätulkkauksessa simultaanitulkausta harvemmin.

Myös päiväkirjaa kirjoittanut miestulkki huomioi sijoittumiseen liittyvän muutostarpeen. Koska tilanteessa oli ajoittain useampi viittomakielinen paikalla, piti tulkin sijoittua uudestaan tilanteeseen sopivalla tavalla.

Mies, työkokemusta 1v.

Viimehetken valmistautumiset näissä keikoissa oli varmaankin sellaista, että välillä tilanteissa oli useampi kuuro paikalla, jolloin piti miettiä uudestaan sijoittumista tilaan...

Päiväkirjateksteissä korostui tulkkien välinen tiedonvaihto ennen työelämätulkkauksen alkamista ja tulkkiparin rooli.

Nainen, työkokemusta 1v.

Tulkkiparini on ollut aiemmin samaisessa tilauksessa ja tapaamme hänen kanssaan hyvissä ajoin ennen tilauksen alkua. Parini kertoo, miten hän on aikaisemmin toiminut samassa tilanteessa ja ennakkajatukseni osuvat oikeaan...

Tämänkin tulkin kanssa tapaamme hyvissä ajoin tulkkauspaikalla. Kummatkin olemme käyneet paikalla jo aikaisemmin, ja keskustelimme tilauksen läpi niin, että kummallakin on sama käsitys, miten toimitaan vuorojen yms. kanssa.

Nainen, työkokemusta 16v.

Matkustimme tulkkauspaikalle yhdessä parin kanssa, joten matkan aikana ehdimme vähän sopia tulkkaustaktiikoita ja miettiä tulevaa kokousta. Sovimme, että se joka vain ymmärtää paremmin tulkkaa puheenvuoron.

Tapasin tulkkiparin n. 15 minuuttia ennen tilaisuuden alkua. Kävimme yhdessä läpi osallistujien viittomanimet ja keskustelimme tilaisuuteen liittyvistä asioista/tapahtumista. Näin saimme yhdistettyä molempien pohjatiedot.

Tulkit kertoivat, että osana viimehetken valmistautumista on tulkkiparin kanssa keskusteleminen tulkkaukstavoista ja tilanteeseen liittyvistä asioista. Vastanneista kokenein tulkki tiivistää tulkkiparien välisen viimehetken valmistautumisen tavoitteen hyvin: *Näin saimme yhdistettyä molempien pohjatiedot.*

Tulkkipari vaikutti siihen, miten työelämätulkkaukset sujuvat:

Nainen, työkokemusta 1v.

Tulkkipari aloittaa tulkkauksen, jotta pääsen hiukan kiinni työpaikan menoon. Omilla tulkkauksvuoroillani tulkkipari auttaa viittomien ja käsitteiden kanssa, jotka ovat olennaisia työpaikalla. Tulkkiparista on eniten hyötyä esimerkiksi muiden osallistujien viittomien kanssa, sillä työporukka on niin tiivis, että kaikilla on omat viittomansa.

Nainen, työkokemusta 16v.

Työnjaollisesti tilanne sujui luontevasti, vaihtelimme tulkkauksvuoroja aina puhujan vaihtuessa. Tulkkiparilta nappasin erikoisviittomistoa/ilmaisutapoja itselleni käyttöön.

Työelämätulkkauksissa tulkkiparista oli selvästi apua, ja tulkkiparin rooli oli usein olla tukena ja apuna. Ajoittain parin kanssa toimiminen työelämätulkkauksessa oli kuitenkin haastavaa.

Nainen, työkokemusta 16v.

Tulkkiparin kanssa alku tilaisuudesta sujui hieman kankeasti, sillä emme saaneet sovittua selkeää työnjakoa.

Välillä takeltelimme tulkkauksessa mutta toinen toistamme tukien/paikkaillen selvisimme tulkkauksesta hyvin.

Tässä kokouksessa minulla oli tuttu tulkkipari mutta silti saimme kokea yllätyksen. Tulkkaukset eivät sujunut ihan meidän toivomalla tavalla. Tulkkiparini oli tällä kertaa hieman hitaampi rytmiltään ja minä hätähoukku, joten tulkkiparini kertoi jälkikäteen, että hänestä tuntui kuin olisi jäänyt vähemmälle työvuorojen suhteen. Minä en huomannut tätä. Minusta tulkkaukset tulivat reilusti molemmille. Oma rytmi tai toiveet olisi todella tärkeää kertoa myös tutullekin parille.

7.2.2 Päätöksentekoprosessit ja tulkkauksen tietoinen muuttaminen

Vastanneista tulkeista kokenein oli ainoa, joka kirjoitti päiväkirjaansa päätöksentekoprosesseista ja tulkkauksen tietoisesta muuttamisesta. On mahdollista, että kokeneimmalla tulkilla on eniten kompetenssia analysoida tilanteita, mikä auttaa tunnistamaan päätöksentekoa ja muutoksia.

Nainen, 16v työkokemusta

Kokouksessa käytettiin paljon työpaikan/ammattialan sisäisiä ilmauksia, joten tulkkausstrategiana meillä oli näiden termien kohdalla sormittaminen. Kerran myös kysyimme tarkennusta kuulevalta puhujalta. Vk-asiakkaalle kaikki asiat olivat tuttuja, joten hän tiesi koko ajan missä mennään, vaikka me olimmekin aika pihalla... Asiakas antoi hyvin palautetta nyökkäämällä, joten tiesimme, että viesti menee perille.

Tulkit tekivät päätöksen sormittaa kaikki työpaikan ja ammattialaan liittyvät termit. Kun tulkit eivät olleet varmoja siitä, mitä puhuja tarkoitti, he pyysivät puhujalta tarkennusta.

Tulkki kirjoitti asioiden olevan tuttuja viittomakieliselle asiakkaalle, ja että tulkit olivat *aika pihalla*. Tämä saattaa olla yleinen ilmiö työelämätlukkauksessa: asiat ovat tuttuja viittomakieliselle, koska aihe liittyy usein seuraan viittomakielisen asiakkaan töihin, mutta tulkeille aihe saattaa olla uusi. Jos tulkattavan aiheen ymmärtäminen vie suurimman osan huomiosta, voi tulkkien olla vaikeaa kommentoida minkälaisia päätöksentekoprosesseja he ovat käyneet läpi ja minkälaisia olivat tulkkauksessa tehdyt tietoiset muutokset.

Nainen, työkokemusta 16v.

Tulkkiparin kanssa alku tilaisuudesta sujui hieman kankeasti, sillä emme saaneet sovittua selkeää työnjakoa. Tauolla sovimme tulkkaavamme puhujia vuorotelle (aina kun puhuja vaihtuu, vaihtuu myös tulkki) ja tämän jälkeen tilanne sujui joustavammin.

Tulkit kokivat, että tulkkaus ei sujunut, koska työnjakoa ei ollut selkeästi sovittu ennen tilanteen alkamista. Tulkit tekivät tietoisin päätöksin tulkkausvuorojen vaihtamisesta, ja tämän jälkeen tulkkaus oli sujuvampaa.

7.3 Kokemuksen määrän vaikutus työelämätulkkauksessa

Vastauksissa korostui kokemuksen positiivinen merkitys työelämätulkkauksessa. Tulkit kertoivat, että oma tai tulkkiparin aikaisempi kokemus auttoi suoriutumaan tulkkauksesta. Käsittelen tämän luvun aineiston henkilö kerrallaan. Aloitan vähiten työkokemusta omaavista henkilöistä, ja jatkan siitä kokeneimpaan. Kokemuksen osalta aineistosta ei löytynyt muuta päiväkirjoja läpileikkaavaa teemaa kuin sen hyödyllisyys.

Jokainen vastanneista tulkeista kommentoi kokemuksen vaikutuksia.

Mies, työkokemusta 1v

Kokemukseni vastavalmistuneena näkyi ainoastaan tämän asiakkaan toisella keikalla, jossa se sanasto ja aihe oli niin spesifi, että kuvittelisin sen olevan vaativaa tasoa...

Nainen, työkokemusta 1v.

Tällä kertaa minulla oli enemmän kokemusta tilauksesta. En käytä valmistautumiseen juuri lainkaan aikaa, sillä tiedän jo mitä tilauksessa tapahtuu. Ennen tilauksen alkua kävimme tulkkiparin kanssa läpi, että molemmilla oli sama ajatus kokemuksista. Jo yhdenkin keran kokemuksella voi olla suuri merkitys valmistautumisen kannalta.

Nainen, työkokemusta 2,5v.

Tässä tilauksessa työkokemus vaikutti ainakin omaan tulkkaukseen. Olen aiemmin ollut samankaltaisessa tilauksessa ja se antaa itsevarmuutta, vaikka paikka ja ihmiset ovatkin täysin erit. Vastavalmistuneena jännitin mennä esimerkiksi ison auditorion eteen tulkkaamaan, mutta nykyään se ei ole ollenkaan iso juttu.

Nainen, työkokemusta 16v.

Meidän molempien tulkkien pitkä kokemus auttoi siihen, että pokamme piti emmekä hätääntyneet erikoissanastoista.

Nainen, jolla oli työkokemusta yhden vuoden ajalta, kertoi jo yhden kerran kokemuksella olevan suuri merkitys valmistautumisen kannalta. Kokemuksen puutteella oli päinvastainen vaikutus.

Nainen, työkokemusta 1v.

Koska minulla ei ollut kokemusta kyseisestä tulkkauspaikasta, jouduin käyttämään aika paljon aikaa valmistautumiseen ja pelkästään työpaikkaan tutustumiseen. Ennen itse tilaisuuden alkamista käytin myös asiakkaan kanssa enemmän aikaa työpaikan tutustumiseen, muuten olisin keskustellut niitä näitä.

Työelämätilauksessa tulkille varmuutta toi asiakkaan tuttuus. Tulkki koki helpotusta siitä, että asiakkaalla oli tilanteesta aikaisempaa kokemusta.

Nainen, työkokemusta 1v.

Tilauksessa kokemus asiakkaan kanssa työskentelystä toi varmuutta... sillä tilauksen lisätiedoissa oli kerrottu juuri siitä työstä, jossa olen aiemmin ollut tulkkina, mutta ei siitä työtehtävästä jota tällä kertaa tehtiin. Tällä kertaa enemmän helpotusta tulkkaukseen toi asiakkaan oma kokemus, eikä tulkin.

Kokemus ei ainoastaan vaikuttanut tulkkaustilanteen sujumiseen. Tulkki kertoi luottavansa kokeneemman tulkin ratkaisuihin.

Nainen, työkokemusta 1v.

Tulkkauksen aikana luotin kokeneemman tulkin tapoihin...

Tulkki kysyi esimiehensä mielipidettä siihen, tarvitseeko hän tulkkiparia tilaukseen. Tulkki näki esimiehen riittävän kokeneena kykenemään arvioimaan tilanteen.

Nainen, työkokemusta 1v.

Tässä tilauksessa luotin pomoni kokemukseen tulkkiparin tarvitsemisen kannalta. Otin siis ennen tilauksen alkua yhteyttä pomooni ja kysyin hänen mielipidettään, tarvitsenko tulkkiparin vai en. Jos minulla olisi ollut kokemusta tästä tilauksesta, olisin mahdollisesti suostunut tekemään tulkkauksen yksinään, sillä tulkkaus oli melko hidas tempainen. Toisaalta tilaus oli kuitenkin pitkä, yli kahden tunnin, joten

Kelan pitäisi tilaus välittää automaattisesti paritulkkauksena ja olin myöhemmin tyytyväinen, että seuraava tilaus samaan työelämätkaukseen oli välitetty suoraan paritulkkauksena

Naistulkki, jolla oli työkokemusta 2,5 vuoden ajan, koki spesifissä työelämätkauksessa tarvitsevansa lisää kokemusta alasta. Tulkki kuitenkin muistuttaa, että seuraava vastaavanlainen tulkkaus on hänellä todennäköisesti helpompi.

Nainen, työkokemusta 2,5v.

Jos olisin itse aiemmin työskennellyt ravintola-alalla, olisi siitä ollut suuri apu tällä keikalla. Toisaalta nyt tämän tilauksen jälkeen on helppompaa valmistautua ja tulkata seuraavan kerran, jos samantyylinen keikka osuu kohdalle. Tulkkaus itsessään oli melko simppeleä, mutta muunlaisesta työkokemuksesta olisi voinut olla hyötyä.

Myös sellaiset kokemukset, jotka eivät suoraan liittyneet työelämätkauksenaan, olivat avuksi.

Nainen, työkokemusta 2,5v.

Ergonomiakoulutuksessa oli paikalla fysioterapeutti, joten koska olen ollut tulkkina paljonkin fysioterapiakäynneillä, kokemuksesta oli hyötyä tässä tilauksessa.

Olin itse aiemmin ollut juuri ensimmäistä kertaa itse työnohjauksessa, joten se kokemus auttoi ymmärtämään, mitä asioita tilauksessa tuleman pitää.

Tulkki kirjoittaa, että kokenut tulkkipari helpotti tilanteen sujuvuutta.

Nainen, työkokemusta 2,5v.

Melko harvoin tulee tilanteita, joissa kuuro itse luennoi ja tulkin pitää melkein vain spikata. Tilaus jännitti etukäteen, mutta kokeneen tulkkiparin avulla se sujui hyvin. Tulkin on poistuttava mukavuusalueeltaan, jotta voisi kehittyä ja saada arvokkaita kokemuksia.

Kokemus vaikutti myös pisimmän työkokemuksen omaavaan tulkkiin. Aiemmasta kokemuksesta oli apua esimerkiksi kokoustilanteen hallitsemisessa.

Nainen, työkokemusta 16v.

Tilaisuuden ja asiakkaiden tuttuuden ansioista kokous oli hallittavissa ja ymmärsin koko ajan mistä puhuttiin. Tulkattavaa oli tasaisesti molempiin suuntiin.

Tulkkiparin aikaisempi kokemus oli tärkeää myös kokeneimmalle tulkille.

Nainen, työkokemusta 16v.

Palaveri kesti n. 1,5h ja oli korkeatasoinen. Tulkkiparini oli onneksi ollut useasti vastaavanlaisissa tilanteissa, joten hän oli paremmin perillä sanastosta ja kokouskäytännöistä...

Tulkki toivoi, että saisi pian uusia kokemuksia edellä mainitusta työelämätilauksesta.

... Taustat ovat usein kaikille muille tuttuja. Toivottavasti pääsisin pian saman tyyliseen tilaisuuteen uudelleen, jotta rutiinia pääsisi muodostumaan.

Tulkille kertyi myös kokemusta paritulkkauksesta. Tilaus ei sujunut tulkin mielestä toivotulla tavalla paritulkkauksen näkökulmasta. Nyt tulkilla on kokemusta tietystä työelämätilauksesta parin kanssa, ja tämän kokemuksen pohjalta paritulkkauksen rytmitys tullaan todennäköisesti toteuttamaan tulevaisuudessa eri tavalla.

Nainen, työkokemusta 16v.

Ensi kerralla toivottavasti saamme paremman kokemuksen ja ainakin nyt tiedämme rytmittää tulkkaustamme eri tavalla.

Tulkki kirjoitti, miten kokemuksesta on työelämätilauksessa apua ja miksi.

Nainen, työkokemusta 16v.

...Kun asiakkaat ja organisaatio ovat tuttuja on helpompi päivittää itselleen vain uusimmat tuulet. Myös siitä, että tietää osallistujien puhe- tai viittomistyyliä, on suuri apu. Silloin voi paremmin luottaa itseensä ja siihen, että tilanne hoituu.

8 TULKIN HAASTATTELU

Haastattelu toteutettiin 24.1.2018. Haastateltavalle oli etukäteen kerrottu haastattelun teemat ja opinnäytetyön päiväkirjojen tavoitteet. Haasteltu viittomakielen tulkki oli 40-vuotias nainen, jolle on kertynyt työkokemusta noin 13 vuotta.

8.1 Työelämätulkkaukseen valmistautuminen

Haastattelun ensimmäinen kysymys oli, minkälaista työelämätulkkaukseen valmistautuminen on ja minkälaista sen pitäisi olla.

Valmistautuminen riippuu siitä, minkälaista työelämätulkkauksen on. Yksi työelämärinki on sellainen aika käytännönläheinen, hoitoalaa. Siinä valmistautuminen on vähän pienemmässä roolissa kuin tällaisissa kokouksissa tai muissa, esimerkiksi englanninkielisissä jatkuvissa tilanteissa.

Syynä vähäisempään valmistautumistarpeeseen hoitoalan tulkkauksissa ovat jatkuvuus ja synergiaetu:

Eli hoitotyössä se osaaminen tulee käytännön ja jatkuvuuden kautta. Tietysti valmistautumista tapahtuu sillä tavalla, että olen alaa aikaisemmin tulkannut opiskelutulkkauksissa, eli esimerkiksi lähihoitajalinjoja. Sieltä sai ennakkotietämystä valmistautumisnäkökulmasta: mitä työ pitää sisällään ja minkälaisia tilanteita voi tulla vastaan. Sitten viittomisto tuli tutuksi näistä aikaisemmista opiskelutulkkauksien kautta. Tässä oli siis ikään kuin synergiaetu.

Synergiaedulla tulkki tarkoittaa aikaisemmasta opiskelutulkkauksesta saadun taustatiedon hyödyntämistä.

Tulkilla on eniten kokemusta työelämätulkkauksilanteista, joissa asiakas tai asiakkaat ovat toimineet kouluttajina tai ovat kokouksissa osallistujina.

...muut työelämätulkkaukokemukset minulla on lähinnä sellaisia, että asiakas tai asiakkaat ovat toimineet esim. kouluttajina tai ovat menneet osallistumaan johonkin kokoukseen, seminaariin tai konferenssiin lähinnä ulkomailla, niin silloin tietenkin aina kyseinen aihe vaatii paljon perehtymistä etukäteen, koska asiat pitää selvittää monelle kielelle.

Monelle kielelle tehtävän tulkkauksen valmistautumiseen tulkilla oli systemaattinen strategia:

Jos tilanne on monikielinen, on termityö systemaattist.: Meillä on Excel-taulukko, johon kerätään termejä. Tähän Excel-taulukkoon kerätään toistuvaa ydinterminologiaa. Siihen on neljä eri saraketta: suomen kieli, englannin kieli, miten viitotaan ja viimeiseksi selvitystä termiin liittyen. Miten viittomaa käytetään tietyssä asiayhteydessä ja onko sillä monia variaatioita tai synonyymeja. Monesta aihepiiristä on tehty tällainen. Jos käy hyvä tuuri, että pääsee samaa aihepiiriä tulkkamaan, mikä onkin usein tilanne työelämätulkkauksessa, niin on jo pohjatyo sanaston osalta tehty.

Tulkilla on toimintatavat, jos työelämätulkkauksen asiakas ei ole tuttu:

Usein etukäteen netistä Googlaan asiakkaan: luen asiakkaan taustat ja tehdyt työt. Internetistä löytyvästä tiedosta on tosi paljon hyötyä. Googlaan ensisijaisesti videoita, missä asiakas viittoon tai kertoo jostain tulevan työelämätulkkauksen aiheesta tai muuten vaan, että näkee asiakkaan viittomistyyliä. Saatan myös kuunnella puhuttuja videoita liittyen aihepiiriin. Tällä tavalla saan etukäteistietoa siitä, miten asiasta puhutaan toiseen suuntaan.

Tulkki kertoo etsivänsä tieto siitä, miten asiasta puhutaan ”toiseen suuntaan”. Toisella suunnalla tulkki tarkoittaa puhuttua kieltä. Kuuntelemalla puhuttua kieltä tulkki valmistautuu löytämään puhutun kielen vastineet viittomille.

8.2 Käytännön muutokset työelämätulkkauksessa

Haastateltavalta tulkilta kysyttiin, minkälaisia pragmaattisia adaptaatioita, käytännön muutoksia hän on tehnyt työelämätulkkauksissa:

Nekin (pragmaattiset adaptaatiot) liittyvät paljon siihen, kun asiakas tulee tutuksi. Sitten tietää minkälaista tulkkausta asiakas toivoo. Jotkut asiakkaat toivovat, että esimerkiksi termit tulisi tulkkauksesta selkeästi ilmi, jolloin huuliossa saattaa olla tavallista selkeämmin sanottuna suomen kielen sanahahmoina ydintermit, jotka toistuvat ja joihin liittyy arvovalintoja tai ennakkokäsityksiä.

Tulkkia pyydettiin tarkentamaan, mitä hän tarkoitti arvovalinnoilla ja ennakkokäsityksillä:

Jos esimerkiksi puhutaan kielellisistä oikeuksista, niin käytetäänkö termiä syrjintä ja käyttääkö puhuja kuulovammainen, kuuro vai viittomakielinen –termejä. Puhutaanko vielä ns. vanhainaikaisilla termeillä kuten kuulovikainen tai kuulovammainen, että onko termissä mukana vamma-sana. Tätä tarkoitin, että nämä tulisivat näkyviin huuliossa, tai jos on vastaava viittoma niin käyttää sitä. Ja ehkä vielä korostaen, että asiakas huomaa, että tämä termi toistuu jatkuvasti ja on osa ydinterminologiaa.

Tulkki jatkoi toisella esimerkillä hoitoalan tulkkaukseen liittyen:

Ja jos ajatellaan käytännön hoitotyötä, jossa kuuro on tulkin asiakas, joka on siis hoitaja, pääsee puuttumaan tilanteeseen tai ratkaisemaan sen: jos esimerkiksi hoidettava potilas on esimerkiksi hermostunut tai toistaa jotain asiaa jatkuvasti, niin en välttämättä viito samaa asiaa toistuvasti, vaan viiton asian muutaman kerran, ja sen jälkeen viiton viittomakieliselle asiakkaalle TOISTAA-viittomaa. Tämä antaa kuurolle asiakkaalle mahdollisuuden puuttua tilanteeseen. Jos vain viiton samaa asiaa uudelleen ja uudelleen, niin on vaara, että kuuro asiakas ei saa puheenvuoroa.

Tilanteessa tulkki on tehnyt tulkkaustratkaisun, jolla hän antaa viittomakieliselle asiakkaalleen mahdollisuuden puuttua tilanteeseen niin, että tulkkauksen ei ole puuttumisen esteenä. Tulkille ei tullut kyseisellä hetkellä muita käytännön muutoksia

mieleen, mutta kysyi, voisiko palata tähän kysymykseen vielä haastattelun lopussa. Haastattelun lopussa tulkki kertoi hyväksi kokemansa käytännön ohjeen:

...Jos on paljon jotakin erikoisterminologiaa ja paikalla on valkokangas käytössä, ja luennoitsijalla on termit kerättynä, niin olen oppinut sen, että joskus on kätevämpää osoittaa valkokankaalle. Jos luennoitsija esimerkiksi lukee niitä sieltä tai ehkä selittäisikin, mutta vastaava tieto on siellä valkokankaalla, niin sitten se (osoittaminen) voi olla toimivampi ratkaisu siinä tilanteessa, koska termit tulevat eksaktisti. Aina kun kieleltä toiselle tulkkaa, niin hetkessä saattaa olla haastavaa löytää ihan kaikista osuvin vastine. Tämä on yksi asia mitä olen oppinut hyödyntämään. Ja sitten paritulkkauksesta: jos on saanut materiaalit etukäteen ja jos on jotain haastavia termejä tosi paljon ja niitä on vaikea muistaa, niin sitten pari voi osoittaa niitä materiaalista kynällä.

8.3 Kokemuksen vaikutus työelämätulkkauksessa

Haastateltava tulkki koki, että aikaisempi kokemus vaikuttaa työelämätulkkaukseen. Tulkkia pyydettiin kuvailemaan, minkälaista työelämätulkausta on tehdä, jos aikaisempaa kokemusta ei olisi.

Se on todella ratkaiseva, että on taustatietoa aihepiiristä ja että olet perehtynyt asiaan aikaisemmin. Jos ajattelisin, että minun pitäisi mennä tulkkamaan esimerkiksi metallialaa, tai asiakas olisi töissä esimerkiksi autokorjaamossa tai metallipajalla, niin kyllä se olisi jännittävää, koska ei ole juuri siitä aihepiiristä itsellä kokemusta tai se ei ole tuttua. Ne asiat, termit ja kieli miten puhutaan. Jos tietää asiasta, niin vaikka ei jokaista sanaa ymmärtäisi, niin pystyy taustatiedon perusteella paikkaamaan sitä. Mutta jos taustatietoa ja perehtymistä ei ole, niin kyllä se on todella vaikeaa sitten. Tästä syystä ideaali tilanne tulkkauksessa on aina, että oikea tulkki oikeaan paikkaan, eli sellainen tulkki jolla on jo taustatietoa. Se säästää kaikkien aikaa ja resursseja, kun ei tarvitse käyttää perehtymiseen niin paljon aikaa ja resursseja, jos on jo valmiiksi tietoa.

Tulkilla on työkokemusta 13 vuoden ajalta, mutta hän kokee silti, että tietyt aihepiirit olisivat hänelle haastavia tulkata taustatiedon puutteen johdosta. Uuden tiedon omaksuminen ja haltuun ottaminen kuluttaa aikaa ja resursseja. Tulkki kuitenkin toteaa, että ”nollasta aloittaminen” on mahdollista:

Nollasta on haastavaa aloittaa, mutta kyllä sekin toki mahdollista on. Mutta vasta jatkuvuuden kautta pääsee ylöspäin ja perille aiheeseen. On myös sellainen uskonnollisaiheinen työelämätulkkauksen missä olen ollut säännöllisesti mukana. En ollut tehnyt uskonnollisia tulkkauksia hirveästi. Olen kyllä aikoinani käynyt rippileirit ja ollut isokoulutuksessa, että normaalitasolla oli taustatiedon määrä verrattuna ehkä johonkin ateistiin. Mutta kyllä se silti vaati paljon, koska uskonnollinen kieli ja tyyli ovat omantyyppisiä. Kyllä se vaati aika paljon perehtymistä, että Excelistä lähdettiin liikkeelle ja termejä keräämään. Mutta tietysti on hyvä, kun on paljon käännetty esimerkiksi kirkkokäsikirja ja Raamattua, että niitä on netissä saatavilla. Tieto kyllä on siellä, mutta omaksuminen ja sen ottaminen hanskaan vaatii paljon, jos ei ole aikaisempaa kokemusta. Se vaatii perehtymistä enemmän.

Tulkki kertoi kokemuksen vaikutuksista tietotason ja tulkkaukseen sekä jatkuvasti samalle asiakkaalle tapahtuvan työelämätulkkauksen eduista.

Niin, ehkä siinä on kolme eri osa-aluetta. Se että on skeema siitä, mitä tilanteessa tapahtuu, että tietää mitä on oletettavissa. Se säästää paljon energiaa, koska sitten ei tarvitse olla koko ajan niin hereillä ja valppaana. Tietää että asia menee nyt näin ja osaa ennakoita. Sitten se kielellinen puoli on se, että tietää minkä tyyppisillä termeillä ja mitä kieltä käytetään yleensä tiettyyn aiheeseen liittyen, ja sitten vielä se asiakkaan kanssa toimiminen. Koska se on juuri työelämätulkkauksissa iso osa-alue: asiakkaat ovat niin erilaisia ja toivotavat erilaisia tulkkauksia. Se että tietää miten asiakkaan kanssa toimitaan helpottaa tosi paljon. Haluaako asiakas pitää tulkkiin enemmän etäisyyttä vai ollaanko tilanteessa hyvinkin aktiivisesti mukana myös asiakkaan tauoilla...Ja ihan tulkin sijoittumisessa, kun ajattelen tätä hoitotyötä, niin siihen on kehittynyt käytänteet: kun tulee asiakkaiden tai potilaiden tarpeet tutuksi, niin sitten tietää jo, kun mennään jonkun hänen asiakkaansa tai potilaan luokse, että tässä tilanteessa kun suihkutetaan, niin minä seison tässä niin, että asiakas näkee minut, ja tämä kuuron asiakkaan potilas on herkkä äänille, niin sitten tietää miten toimii. Siihen kehittyy sellaiset tavat, ettei asiakkaan tarvitse joka kerta sanoa, että ”tulkki menetkö nyt seisomaan tuonne”, vaan minä mene sinne valmiiksi ja sitten tilanne menee paljon sujuvammin kaikkien näkökulmasta.

Tulkki eritteli vastauksessaan kolme eri työelämätulkkauksen kannalta tärkeää osa-aluetta joihin aikaisemman kokemuksen määrä vaikuttaa. Tulkillla on ennakkotietoa siitä, mitä tilanteessa tapahtuu ja mitä on oletettavissa. Toinen kokemuksen osa-alue jonka tulkki vastauksessaan nosti, oli tieto siitä, minkälaisia termejä

ja minkäläistä kieltä tulkkauksilanteessa käytetään. Kolmas osa-alue oli asiakkaan kanssa toimiminen. Tulkki kertoi, että asiakkaan toimintatapojen tunteminen helpottaa tulkin toimintaa.

9 POHDINTA

Tulkkien päiväkirjoihin tekemät kuvaukset ja haastattelun vastaukset tukevat toisiaan. Ilmiöt, jotka toistuivat päiväkirjavastauksissa, nousivat esiin myös haastattelussa. Tämä on luonnollista, koska teemat olivat molemmissa samat. Halusinkin opinnäytetyössä kiinnittää huomiota siihen, miten valmistautuminen, käytännön muutokset ja kokemus vaikuttavat, eli saada lisätietoa näiden ilmiöiden laadusta.

Yksi tulkkien kirjoittamista vastauksista herätti kysymyksen siitä, milloin tulkit ovat kykeneviä tarkkailemaan omaa toimintaansa ja tekemään tietoisesti muutoksia tulkkaukseensa. Jos tulkilla ei ole riittävää tietopohjaa ja kokemusta tulkattavasta aiheesta, niin pystyykö hän silloin keskittymään tulkkausratkaisujen tietoiseen tarkkailuun? Haastateltu tulkki korosti, että oikea tulkki oikeaan paikkaan vähentää valmistautumisen taakkaa, koska tulkilla on jo aikaisempaa kokemusta alasta ja tulkattavasta aiheesta. Mielestäni on perusteltua kysyä, kuinka syvällisesti tietyn tilauksen suhteen kokematon tulkki pystyy tietoisesti analysoimaan tekemistään tulkkauksen aikana.

Toivoisin, että opinnäytetyön aiheesta tehtäisiin tulevaisuudessa jatkotutkimuksia. Koska työelämä on jatkuvassa muutoksessa, olisi mielenkiintoista saada tietää miten työelämätlukkaus muuttuu sen mukana. Jokaisesta tämän opinnäytetyön päiväkirjan teemoista voisi tehdä oman syvällisen opinnäytetyön aiheiden kattavuudesta johtuen.

Tulkkaukseen valmistautuminen, käytännön muutokset ja kokemuksen määrä vaikuttavat kaikki toisiinsa. Mitä enemmän tulkilla on käytännön kokemusta, sitä vähemmän tulkin on tarvetta valmistautua työelämätlukkaukseen. Kun tulkki on valmistautunut hyvin, saattavat käytännön muutosten määrä tulkkauksen aikana olla vähäisempi, koska tulkki tietää, mitä termejä käyttää ja miten tulkata. Yksi mahdollinen jatkotyön aihe voisi olla, minkälaisia laadullisia eroavaisuuksia näillä tekijöillä on: onko esimerkiksi jokin tietynlainen kokemus arvokkaampi tulkkausellisesta näkökulmasta katsottuna?

LÄHTEET

- Ala-Antti, S. (2003). *Preparing for an interpreting assignment – an element of a interpreter's expertise*. Tampereen yliopisto. Kieli ja käännöstieteiden laitos. Pro gradu -työ. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/91292/gradu00283.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Demers, H. (2005). The working interpreter. Teoksessa T. Janzen (toim.) *Topics in Sign Language Interpreting. Theory and Practice* (s. 203–230). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Haavisto, I. (2010). *Työelämän kulttuurivallankumous*. EVAn arvo- ja asennetutkimus. Saatavilla http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2010/06/tyoelaman_kulttuurivallankumous.pdf
- Hirsijärvi S. & Hurme H. (1982). *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsijärvi S., Remes P & Sajavaara P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi
- Hynynen H., Pyörre S & Roslöf R. (2010). *Elämä käsillä*. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. Saatavilla [file:///C:/Users/Antti/Downloads/A_5_ISBN_9789524931014%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Antti/Downloads/A_5_ISBN_9789524931014%20(1).pdf)
- Hytönen N. & Rissanen T. (2006). Käsitteen haltuun. Teoksessa N. Hytönen & T. Rissanen (toim.) *Käden käännteessä* (s.17–25). Helsinki: Finn Lectura.
- Johnson A. & Proctor P. (2004). *Attention Theory and Practice*. California: Sage Publications, Inc.
- Kuurojen Liitto Ry. Viitattu 30.11.2017 http://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset#.Wh-2AdJI_cs
- Koistinen P. *Työ, työvoima & politiikka*. (2014). Vastapaino: Tampere.
- Kotimaisten kielten keskus. Viitattu 13.12.2017. https://www.kotus.fi/nyt/uutistekstit/uutiskirjeet/uutiskirjeiden_arkisto/kielkielikuulum-uutiskirjeiden_arkisto/5_2014/viittomakieli_silminnahtava_ja_tuntuvt_kieki
- L133/2010. Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalvelusta. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100133>

- Laurinkari J. & Poutanen V-M. (2001). *Kuurojen työllisyyskysely 2000*. Kuurojen Liiton julkaisu, 16. Kuurojen Liitto: Keuruu.
- Leiviskä E. (2011). Työ täynnä elämää. Työn merkityksellisyyden seitsemän lähdettä. Helsinki: Tietosanoma.
- Malinen K., Rönkä A., Lämsä T., Sevón E., Poikonen P-L & Kinnunen U. (2009). Päiväkirjamenetelmän toimivuus ja sovellusmahdollisuudet. Teoksessa A. Rönkä., K. Malinen. & T. Lämsä (toim.) *Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa* (s.251–272). Jyväskylä: PS-kustannus
- Malm A. (2000). Toimittajan alkusanat. Teoksessa *Viittomakieliset Suomessa*. (toim) Malm A. (s. 4–5) Helsinki: Finn Lectura.
- Miner A. (2015). Designated Interpreters: An Examination of Roles, Relationship, and Responsibilities. Teoksessa B. Nicodemus., K. Cagle (toim.) *Signed Language Interpretation and Translation Research. Selected papers from the first International Symposium* (s.196–212). Washington: Gallaudet University Press, 1.
- Rissanen T. (2000). Suomalaisen viittomakielen lauseoppia. Teoksessa *viittomakieliset Suomessa*. (toim.) A. Malm (s.147–167). Helsinki: Finn Lectura.
- Seleskovitch D. (1994). *Interpreting for International Conferences*. Washington, D.C.: Pen and Booth
- Silberstein S. (2013). *Työelämätlukkaus Suomessa*. Selvitystyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Helsinki. Viitattu 15.9.2017 https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/12/humak_tyuelamatulkkaus_verkko2.pdf
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, ia. https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkiksi/tulkausta-eri-menetelmilla/
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry. (2013). Viitattu 9.12.2017. <http://www.tulkit.net/viittomakielen-tulkit/sanasto>
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry. Viitattu 22.1.2018. <http://www.tulkit.net/>
- Suomen Viittomakielen Tulkit ry. Viitattu 14.12.2017 <http://www.tulkit.net/ammatti/viittomakielen-tulkin-ammattisaannosto>

- Tapio E. (2013). *A nexus analysis of English in the everyday life of FinSL signers: a multimodal view on interaction*. Jyväskylän yliopisto. Lingvistiikan ja kielten laitos. Väitöskirja.
- Tommola J. (2006). Tulkkaus kognitiivisesta näkökulmasta. Teoksessa N. Hytönen & T. Rissanen (toim.) *Käden käännteessä* (s.128–142). (toim.) Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Työelämäntulkkaus Jyväskylän yliopistossa. (2014). Saatavilla http://viittomakielnenkeskus.jyu.fi/VKK/Ty%C3%B6paja3_ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4tulkkaus.pdf
- Vehmas-Lehto I. (1999). *Kopiointia vai kommunikointia? Johdatus käännosteoriaan*. Yliopistopaino: Helsinki

LIITTEET

Liite 1: Päiväkirjan ohjeistus

Hei!

Opinnäytetyö koostuu kahdesta osiosta, ennakkotietolomakkeesta ja päiväkirjasta. Ennakkotietolomakkeessa kerrotaan seuraavat tiedot: ikä, sukupuoli, työkokemus ja työelämätulkkauksen keskiarvoinen määrä kuukaudessa.

Päiväkirjaa täytetään loka-marraskuun ajan viidestä työelämätulkkauksilanteesta. Pyri täyttämään päiväkirjaa mahdollisimman nopeasti työelämätulkkauksen jälkeen, jolloin asiat mahdollisimman hyvin muistissa. Päiväkirjaa täyttäessäsi voit kirjoittaa niin paljon kuin haluat.

Liite 2: Päiväkirjan teema

Päiväkirja koostuu kolmesta eri teemasta.

1. Kuvaile valmistautumistasi työelämätulkkaukseen. Kerro, mitkä asiat vaikuttivat valmistautumisesi määrään ja laatuun. Jos työelämätulkkaukseen valmistautuminen poikkeaa esimerkiksi asioimistulkkauksesta, kerro miten.

2. Kuvaile päätöksentekoprosessejasi työelämätulkkauksutilanteen aikana. Pohdi, teetkö tulkkauksipaikalle saavuttuasi havaintoja, joiden perusteella teet viimehetken valmisteluja. Jos päädyit tietoisesti muuttamaan tulkkausta tai toimintaasi, kerro miksi ja minkälaisessa tilanteessa näin tapahtui.

3. Kuvaile kokemuksen määrän vaikutusta työelämätulkkaukseen. Pohdi miten aikaisemmat kokemukset tai aikaisempien kokemusten puuttuminen vaikuttivat tulkkaukseen.

Kirjoita päiväkirja niin, että asiakasta, paikkakuntaa tai tilannetta ei voi tunnistaa. Älä mainitse tarkkoja tietoja tai nimiä.